

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra asijských studií

Křesťanstvo v Japonsku
so zameraním na moderné historické obdobie

Bakalárska diplomová práca

Eva Malková

Študijný odbor: japonská filológia – anglická filológia

Vedúci práce: Mgr. Sylva Martinásková

Olomouc 2009

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracovala samostatne a uviedla úplný zoznam citovanej a použitej literatúry.

V Olomouci dňa 28. júna 2009

Touto cestou by som rada poďakovala svojej konzultantke Mgr. Sylve Martináskovej, za cenné rady a pripomienky, ktoré mi veľmi pomohli pri tvorbe tejto práce.

EDIČNÁ POZNÁMKA

Pri písaní japonských mien bol zachovaný japonský spôsob, pri ktorom sa uvádza ako prvé priezvisko a až po ňom nasleduje prvé meno (napr. Učimura Kanzó).

V pravopise termínov prevzatých z japonského jazyka sa uplatňuje metóda prepisu podľa výslovnosti, ktorá využíva český/slovenský spôsob transkripcie. Prepis je v texte vyznačený kurzívou a sprevádzaný svojou znakovou podobou. Výnimkou z tohto postupu sú len niektoré vlastné mená, označujúce zemepisné názvy, ktoré sú vyslovene známe a bežne sa s nimi stretávame nielen v literatúre.

Pokiaľ nie je uvedené inak, preklad citácií z cudzojazyčných zdrojov (anglických, poprípade japonských) bol realizovaný autorkou tejto práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1. HISTÓRIA KREŠŤANSTVA V JAPONSKU	8
1.1 Počiatky rímskokatolíckych misií	8
1.2 Obdobie prenasledovania	9
1.3 Obdobie po uvoľnení izolácie	10
1.4 Príchod misií ostatných kresťanských vierovyznaní	11
1.5 Kresťanstvo počas vojnových období	12
1.6 Povojnový vývoj	13
2. KAKURE KIRIŠITAN („SKRYTÍ“ KREŠŤANIA)	15
3. PREKLADY BIBLIE	17
4. SYMBOLY A RITUÁLY	19
5. DOMORODÉ CIRKVI	23
5.1 Domorodé kresťanské cirkvi	23
5.2 <i>Šin šin šúkjó</i> – „nové“ náboženstvá	29
6. VZŤAH JAPONCOV KU KREŠŤANSTVU	31
7. CHARAKTERISTIKA KREŠŤANSKÝCH CIRKVI V JAPONSKU	36
7.1 Rozdelenie jednotlivých cirkví	36
7.2 Rímskokatolícka, protestantská a ortodoxná cirkev	36
8. SÚČASNÝ VÝVOJ	39
9. MOŽNÁ BUDÚCNOSŤ KREŠŤANSTVA V JAPONSKU	42
ZÁVER	44
ABSTRAKT	46
POZNÁMKY	47
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	51

ÚVOD

Už od nepamäti ľudstvo cítilo potrebu v niečo veriť. Bez ohľadu na národ, kultúru a vzdelanie. Kresťanstvo, najrozšírenejšie vierovyznanie na svete a pre mnohých synonymum vzdelanosti a civilizácie, napriek snahe misií nezískalo v Japonsku a všeobecne v ázijských krajinách nikdy väčšiu podporu. Avšak o civilizovanosti týchto orientálnych národov niet pochyb. Najpravdepodobnejšími príčinami tohto neúspechu a zároveň vývojom a súčasnou situáciou existujúcej kresťanskej cirkvi v Japonsku sa zaoberá táto práca.

Čo sa týka jej členenia, je rozdelená do 9 kapitol, v ktorých sa snažíme podrobnejšie zachytiť viaceré aspekty kresťanstva ako importovaného náboženstva.

Úvodná kapitola sa zaoberá stručnou históriou kresťanstva v Japonsku s dôrazom na najdôležitejšie udalosti minulosti, ktoré mali vplyv na ďalší vývoj.

Ďalej sa práca zameriava na tzv. *kakure kirišitan*, „skrytých“ kresťanov, ktorí museli svoju existenciu počas obdobia prenasledovania kresťanov v Japonsku tajiť. Sú veľmi špecifickou skupinou a na území krajiny existujú dodnes, preto je im venovaná druhá kapitola.

Tretia kapitola je stručným pohľadom na existenciu Biblie v japonskom jazyku.

Práca sa ďalej zameriava na vzťah Japoncov ako národa ku kresťanstvu a jeho špecifickým črtám, so zdôraznením na problémové, a z toho vyplývajúce dôvody absencie väčšieho úspechu tohto vierovyznania v krajine. Štvrtá kapitola sa zaoberá konkrétne jednotlivými kresťanskými symbolmi, obradmi a sviatosťami, spôsobom ich aplikovania a prijímania japonskými konvertitami, a predovšetkým ťažkosťami, ktoré sa vyskytli či vyskytujú v tomto procese.

V nasledujúcej časti práce je pozornosť venovaná konkrétnym charakteristikám jednotlivých kresťanských cirkví existujúcich v Japonsku, zdôraznených porovnávaním so západnými, s podrobnejším opisom domácich odštiepených cirkví, ktoré mali a majú nezanedbateľnú úlohu v celkovom vývoji a súčasnom stave kresťanstva. Piata kapitola hovorí práve o nich, uvádza najdôležitejšie a najznámejšie z nich, zároveň s ich zakladateľmi a vodcami.

Šiesta kapitola predstavuje bližší pohľad na možné príčiny tak nízkeho počtu kresťanov v krajine, s ohľadom na šintoizmus a budhizmus ako najrozšírenejšie japonské náboženstvá.

Záverečná časť práce je zameraná na súčasnú situáciu a konkrétnejšiu charakteristiku kresťanských cirkví v Japonsku. Siedma kapitola objasňuje rozdelenie jednotlivých cirkví spolu s ich japonskými názvami a venuje sa predovšetkým rímskokatolíckej a protestantskej, ich úlohe v spoločnosti a špecifikám.

Kapitola osem je zameraná na súčasné udalosti a okolnosti v krajine súvisiace s kresťanstvom.

Deviata kapitola ponúka pohľad na možný budúci vývoj kresťanstva v Japonsku, s dôrazom na faktory, ktoré by jeho prežitiu a zlepšovaniu mohli pomôcť.

Táto práca je pokusom o zhrnutie relevantných faktorov ovplyvňujúcich a formujúcich kresťanstvo v Japonsku.

1 HISTÓRIA KREŠŤANSTVA V JAPONSKU

1.1 Počiatky rímskokatolíckych misií

Prvé historicky overiteľné stretnutie Japonska s kresťanstvom siaha do roku 1549, keď ho tam priviezol svätý František Xaverský, misionár z rehole jezuitov, spolu s dvomi ďalšími spolubratmi. Pristáli v Kagošime, meste na ostrove Kjúšú, ktoré už zažilo portugalských obchodníkov, preto členovia jezuitskej misie neboli tamojšiemu obyvateľstvu až tak cudzí. Japonci toto náboženstvo a veriacich v neho nazvali *kirišitan*, slovom, ktoré pochádza z portugalského *Christao*, a používa sa dodnes. V tomto prípade išlo o rímskokatolicizmus (protestantizmus sa do Japonska prvýkrát dostal až omnoho neskôr, po prelomení izolácie krajiny).

Jezuitská misia do Japonska bola prostriedkom anti – reformácie namierenej proti Lutherovi. Obdobie nasledujúce po príchode Františka Xaverského sa nazýva tiež storočím kresťanstva.¹

František Xaverský v Japonsku kázal evanjelium prostredníctvom japonského pomocníka menom *Jadžiró*, ktorý rozumel portugalčine. Problémom sa však ukázal byť preklad kľúčových slov do japončiny, v ktorej neexistovali adekvátne výrazy – tlmočník bol odkázaný na používanie budhistických výrazov. Najväčší problém predstavoval samotné slovo BOH, ktorého kresťanstvo predstavovalo ako jediného a všemocného, čo bola myšlienka v Japonsku dovtedy neznáma. Preto si tlmočník vypomohol výrazom typickým pre budhistickú sektu *Šingon* – „*Dainiči*“, čím došlo k tomu, že Xaverský, mysliac si, že hlása vieru v kresťanského Boha, hlásal vieru v Budhu.²

Keď časom prišiel na koreň svojmu omylu, nástojil na tom, že sa namiesto mäťúceho slova *Dainiči* bude používať latinský výraz *Deus*. Treba však dodať, že to tiež nebola úplne ideálna voľba – toto slovo totiž trochu pripomínalo japonský výraz „*dai uso* - veľká lož“, a stalo sa zdrojom posmechu budhistov voči kresťanom ešte dlhé roky potom.³

Na audiencii u cisára dosiahol Xaverský povolenie hlásať kresťanstvo po celej krajine. Jeho dojem z Japoncov bol nadmieru pozitívny, vyjadril sa o nich, že ich nemožno porovnať s nijakou inou pohanskou rasou. Keďže však nerozumel dobre po japonsky, jeho pobyt v Japonsku netrval dlho – po dvoch rokoch odiaľ odišiel s úmyslom pokračovať v misionárskej činnosti v Indii. Jeho miesto zaujal jeden z jeho spoločníkov, otec Torres.⁴

Námaha jezuitov začala prinášať svoje ovocie. Ku kresťanstvu sa začali postupne hlásiť i niektoré kniežatá *daimjó* tým, že sa nechali pokrstiť. Motivovaní vidinou zisku z obchodu s Portugalcami, povolili šírenie kresťanstva na svojich panstvách, neskôr však neúspech spôsobil, že začali kresťanov prenasledovať.

Desať rokov po Xaverského príchode do Japonska bol počet kresťanov 6000. O ďalších dvadsať rokov sa znovu zvýšil na 130 000 a na začiatku 17. storočia už ich bolo približne 760 000, čo je asi desaťkrát viac než v súčasnosti.⁵

K tak rýchlemu rastu počtu konvertitov mohlo prispieť hlavne to, že jezuiti svoju vieru národu prezentovali diplomaticky – nepokúšali sa nanútiť ľuďom niečo, k čomu by mali odpor, ako napríklad kríž, a napriek tomu verne a vierohodne prezentovali svoju vieru (sám svätý František bol údajne počas svojho kázania oplŕtý, ale len si zotrel sliny z tváre a pokojne ďalej pokračoval).⁶

Ďalším z nasledovníkov Františka Xaverského bol Alexander Valignano, ktorý si vytýčil za cieľ ešte dôkladnejšie zakotviť kresťanstvo v Japonsku. Považoval za dôležité, aby sa misionári naučili jazyk a oboznámili sa so zvykmi, myslením a národnými črtami, a tiež aby sa prispôbobi Japoncom, čo sa týka životného štýlu. V roku 1580 zvolal prvú jezuitskú konferenciu v Japonsku, ktorej výsledkom bolo otvorenie seminárov, kolégií a noviciátov. Po svojom návrate do Európy predviedol pápežovi štyroch chlapcov zo seminára v Arime, čím dokázal úspešnosť svojej misijnej činnosti.⁷

1.2 Obdobie prenasledovania

Tojotomi Hidejoši, ktorý zjednotil Japonsko v roku 1587 a dovtedy kresťanstvo podporoval, však náhle vydal rozkaz na vykávanie všetkých kresťanov z krajiny. I keď priamo k tomu nedošlo, činnosť misionárov ostala výrazne obmedzená. Dôvod zmeny jeho názoru ostáva trochu záhadou, najpravdepodobnejšie to však bolo kvôli obave z rozpínavosti kresťanského Španielska, o ktorom sa mu donieslo, že svoj rozmach iniciuje konvertovaním pohanských zemí na kresťanstvo a až po ňom do nich posielal svojich vojakov, aby ich dobyli.⁸

Po jeho smrti nastal boj o následníctvo. Zvíťazil *Tokugawa Iejasu*, a v roku 1603 vznikol ďalší, tentokrát šógunát Tokugawa. V roku 1614 bolo kresťanské vierovyznanie zakázané a začalo radikálne prenasledovanie všetkých, ktorí sa k nemu hlásili. Kostoly a kláštory boli zničené, vplyvní *daimjó* vyznávajúci kresťanstvo boli

vyhnaní z krajiny. Bolo to obdobie najtvrdšieho prenasledovania, hlavne misionárov, ktorí väčšinou boli umučení, pokiaľ sa viery nevzdali. Formy mučenia a popráv boli kruté, od stínania cez ukrižovanie až po vešanie obete hlavou dolu v diere v zemi.

V čase, keď sa stal šógunom *Tokugawa Iemicu*, došlo k izolácii krajiny a prenasledovanie kresťanov už bolo organizované a dôkladné. Prostriedkami, ktoré zahŕňali *fumie* (šliapanie po posvätných podobizniach), písomné vzdávanie sa kresťanskej viery, *terauke seido* (príslušnosť k budhizmu bola povinná), či *gonin gumi* (systém kontroly v rámci skupín pozostávajúcich z piatich rodín), boli deťané mysle i telá konvertitov.⁹

Aj keď bola prítomnosť a existencia kresťanov v krajine tvrdo stíhaná, nepodarilo sa ich úplne eliminovať. Existuje však len veľmi málo dokumentov, ktoré by o tomto období mohli podávať svedectvo. Väčšina bola zničená, pretože sa mohli stať dôkazovým materiálom a dôvodom ďalšieho perzekvovania ľudí, ktorých sa týkali. Niet teda divu, že sa ich mnoho nezachovalo. Modlitby a iné texty sa zachovali vďaka ústnemu odovzdávaniu ďalším generáciám. Keďže v dôsledku prenasledovania neostal v krajine nijaký misionár, kresťanská viera, aj keď nezanikla, bez dôveryhodného kňazského vedenia prešla zmenami a prispôsobila sa domácim pomerom. Dnes má už s podobou kresťanstva, ako ho poznáme, spoločného len veľmi málo. O úspechu a obdivuhodnosti misií však nepochybne svedčí už len to, že kresťanstvo počas obdobia tak nekompromisných pokusov o jeho vyhladenie vôbec prežilo. Kresťania, ktorí sa nevzdali svojej viery a ostali jej verní, aj keď ju museli skrývať, takzvaní *kakure kirisitan* čiže skrytí kresťania, existujú na území Japonska dodnes, aj keď toto označenie už pretrváva len kvôli spôsobu duchovného života, ktorý sa v mnohom zachoval rovnaký.¹⁰

1.3 Obdobie po prelomení izolácie

Rok 1858 konečne priniesol zánik izolácie krajiny vďaka obchodným zmluvám s Francúzskom, Holandskom, USA, Ruskom a Anglickom, a v nasledujúcom roku došlo k otvoreniu prístavov Nagasaki, Hakodate a Jokohama. Nagasaki práve bolo miesto, kde žilo zrejme najviac kresťanov aj počas obdobia prenasledovania, keďže šlo od nepamäti o miesto hlavného kontaktu so Západom.

Po skončení prenasledovania sa misionári mohli vrátiť do krajiny a veriaci sa mohli znovu vrátiť k viere. Mnohí požiadali o anulovanie svojho konvertovania na

budhizmus, čo bolo jedným z dôvodov, prečo došlo k poslednej vlne útlaku kresťanov v Japonsku. Mnoho veriacich bolo vyhnaných z domova a mohli sa vrátiť domov až v roku 1873, keď fakticky skončilo prenasledovanie kresťanov.¹¹

Nevraživosť voči kresťanstvu samozrejme hneď len tak nemohla vymiznúť. Kresťanstvo sa stalo takmer synonymom pre západnú civilizáciu, čo nebola vždy výhoda. Vznikali názory, že uctievanie Boha nie je zlučiteľné s lojalitou k cisárovi. Napätie vzrástlo aj v období rusko-japonskej vojny v rokoch 1904 – 1905. Nespokojnosť v portsmouthskou zmluvou vyústila do zničenia niekoľkých kresťanských kostolov v Tokiu.¹²

1.4 Príchod misií ostatných kresťanských vierovyznaní

Časom sa rozvinulo bežné rímskokatolícke rozdelenie na diecézy – Japonsko bolo najskôr rozdelené na dve, potom na tri a nakoniec na štyri, koncom obdobia Meidži dokonca až na šesť. Starostlivosť bola venovaná tiež vývoju samotného duchovenstva. Výraznou zmenou však bol fakt, že rímskokatolícke vierovyznanie už nebolo viac jedinou formou kresťanstva v Japonsku – po otvorení krajiny sa sem dostali aj protestantskí a pravoslávni misionári a tiež presbyteriáni, metodisti, baptisti, evanjelici a reformovaní. Nasledoval prudký rozvoj týchto cirkví, ktorý sa ale spomalil v osemdesiatych rokoch 19. storočia kvôli ekonomickým ťažkostiam hlavne vo vidieckych oblastiach. Prvým protestantským misionárom v Japonsku bol John Liggins z episkopálnej misie, ktorá prišla do Nagasaki v roku 1859.¹³

Na rozdiel od katolíkov, zdôrazňujúcich starostlivosť o individuálne duše a ich spásu, protestanti sa zameriavali skôr na zlepšenie sociálnych podmienok, obom však záležalo na tom, aby bolo postarané o zanedbané a osamelé deti, ich krst a tiež rozvoj kresťanského vzdelania. Prudká urbanizácia a ekonomický rast Japonska začiatkom prvej svetovej vojny poskytli kresťanom nové príležitosti k realizácii a rozvoju, lenže v kombinácii so vzostupujúcim militarizmom a neschopnosťou zjednotiť svoje snahy nakoniec kresťanstvo nezískalo väčší vplyv.

Približne v polovici tridsiatych rokov 20. storočia však bolo vidieť výsledky horlivej práce predovšetkým rímskych katolíkov, pýšiacich sa napríklad rozkvetom univerzity *Džóči* (Sophia) v Tokiu, založenej v roku 1913. U pravoslávnych cirkví situácia nebola až taká pozitívna, keďže vzhľadom na ich závislosť na prísune financií z Ruska, ktorý bol pozastavený v roku 1917 kvôli tamojšej revolúcii, stagnoval

ich rozvoj. Veľké zemetrasenie Kantó v roku 1923 malo tiež ničivé dôsledky, zničilo napríklad katedrála v Tokiu, bola však zrekonštruovaná a v roku 1930 už znovu naplno slúžila.¹⁴

1.5 Kresťanstvo počas vojnových období

Zaujímavý je pohľad na vývoj japonského kresťanstva počas vojnových období vôbec. Väčšinou takmer všade vo svete kresťania sú (alebo by mali byť) považovaní za zástancov mieru, ako ich k tomu nakoniec nabáda nielen desatoro, ale aj hlavné prikázanie lásky („Milovať budeš Boha, svojho Otca, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou myslou, a svojho blížneho ako seba samého“, Mt 22, 37). Je to učenie, ktoré nepochybne predpokladá pacifizmus, aj keď už mnohé udalosti dokázali, že skutočnosť má od tohto ideálu neraz ďaleko či dokonca krviprelievania a vojny boli vedené v mene Božom ako sväté.

Prvá sinojaponská vojna sa napríklad ukázala byť príležitosťou pre veriacich v Krista dokázať ich lojalitu k štátu, a preto sa v nej plne angažovali, ako aj v iných konfliktoch, ktoré krajinu postihli. Príliš to však aj tak nepomohlo – stále prevažoval názor, že oddanosť kresťanov krajine a cisárovi sa nevyrovná oddanosti nekresťanov. Keď bol šintoizmus v roku 1868 vyhlásený za štátne náboženstvo, malo to silný dopad na kresťanské školstvo. Známym je prípad z roku 1932, keď traja študenti rímskokatolíckej univerzity *Džóči* odmietli so zvyškom školy uctiť si kontroverznú šintoistickú svätyňu *Jasukuni* a vyhlásili, že je to proti ich viere, čo však len posilnilo názor, že kresťanstvo je pravým opakom patriotického náboženstva.¹⁵

Už v roku 1922 vzniklo takzvané NCC (National Christian Council) čiže Národná kresťanská rada, ktorá zahŕňala väčšinu protestantských cirkví, kresťanské školy, sociálne inštitúcie, YMCA (Young Men's Christian Association, čiže Asociácia mladých kresťanov) a JYWCA (Japan Young Women's Christian Association, čiže Asociáciu mladých japonských kresťaniek). Niežeby NCC mala nejakú veľkú skutočnú moc nad jednotlivými cirkvami, napomáhala však aspoň do istej miery ich zjednocovaniu.

Keď v roku 1931 došlo k mandžuskému incidentu a Liga národov japonské aktivity odsúdila, západní misionári vyjadrili súhlas, čo spôsobilo, že sa Japonci cítili zradení. Bol to posledný prípad otvoreného vyjadrenia nesúhlasu kresťanskej cirkvi s vládou politikou.¹⁶

Tridsiate roky zaznamenali isté pokusy o zjednotenie, predovšetkým v roku 1933 dve najsilnejšie protestantské cirkvi – kongregacionalistov a presbyteriánov, neboli však úspešné kvôli sinojaponskej vojne.¹⁷

1.6 Povojnový vývoj

Po druhej svetovej vojne sa situácia kresťanstva v Japonsku zmenila. Šintoizmus bol odlúčený od štátu a stal sa dobrovoľnou organizáciou. Okupovaná krajina utrpela veľké straty a potrebovala pomoc. Protestantské cirkvi začali opúšťať *Kjódan* (教団), zjednotenú cirkev Krista. Bolo to tiež obdobie rozvoja evanjelických cirkví, ale aj kresťanstva všeobecne – keďže výrazne prispievali k snahám pomôcť všetkým, ktorých vojna dostala do ťažkej situácie, čím vlastne naplňali Kristov odkaz, veľa ľudí začalo pociťovať úľavu a duševné naplnenie práve v tomto vierovyznaní a kresťanskej komunite.¹⁸

V päťdesiatych rokoch sa intenzita vzostupu zmiernila, ba dokonca došlo k miernej stagnácii v porovnaní s obdobím okupácie, keďže situácia v krajine sa zlepšila a nebolo už tak nutné hľadať východisko, čím sa úloha kresťanstva stala o niečo menej významnou.

V šesťdesiatych rokoch sa nevídaný ekonomický rast stal jednou z príčin toho, že sa Japoncom vrátila stratená hrdosť na vlastnú krajinu. V roku 1969 vládnuca Liberálno-demokratická strana prišla s návrhom zákona o svätyni *Jasukuni*, ktorého zámerom bolo prinavrátiť podporu, ktorú svätyňa mala od štátu pred druhou svetovou vojnou. Niet divu, že toto rozhodnutie pobúrilo religiózne skupiny, odvolávajúce sa predovšetkým na to, že ide o porušenie *seikjó bunri* (政教分離), oddelenia náboženstva od štátu. Vyskytli sa ďalšie pokusy zákon presadiť až do roku 1974, ale žiaden z nich nebol úspešný.¹⁹

Pre toto obdobie sú tiež charakteristické ťažkosti, ktoré sprevádzali snahy rôznych ekumenických hnutí o zjednotenie, a vznikajúca teologická rôznorodosť bola problémom hlavne v rámci *Kjódanu*, ale postihla aj rímskych katolíkov a pravoslávnych. Cirkvi začali priam súťažiť medzi sebou o veriaticich. Čoraz viac sa protestantské cirkvi pokúšali dosiahnuť nezávislosť od zahraničných misií a od nich pochádzajúcich financií.

Začiatkom sedemdesiatych rokov sa začali vynárať takzvané *šin šin šúkjó* (新新宗教), „nové náboženstvá“. „Zdôrazňujú duchovnú skúsenosť rôznymi spôsobmi, ako médiá,

uzdravovanie, a exorcizmus.“²⁰ Ide v podstate o sekty, z ktorých mnohé sa pokúšajú pohltiť kresťanské hnutie ako svoju súčasť (viď kapitolu o odštiepených cirkvách a nových náboženstvách).

V roku 1983 *Kjódan* uzavrel dohodu o spolupráci s kórejskou kresťanskou cirkvou a NCC zase s taiwanským presbytériom v roku 1984, čo boli významné kroky na ceste k zmieru cirkví v rámci Ázie.²¹

Deväťdesiate roky 20. storočia priniesli mnohé významné udalosti - kolaps „bublinovej“ ekonomiky a následnú recesiu, zemetrasenie Kóbe, ale aj teroristický útok budhistickej sekty *Óm šinrikjó* v Tokiu plynom sarin. To všetko prispelo k rastúcemu pocitu pochybovania o sebe a kríze identity a zároveň sa mnohí Japonci evidentne začali orientovať viac individualisticky. Všetky tieto ťažkosti ovplyvnili Japonsko a s ním i tamojšie kresťanské cirkvi, ktoré majú potenciál stať sa významným útočiskom, lenže zatiaľ podľa všetkého nie sú schopné túto možnosť celkom využiť.²²

2 KAKURE KIRIŠITAN („SKRYTÍ“ KREŠŤANIA)

Aj keď po roku 1873 už skončilo prenasledovanie vyznavačov kresťanstva a otvorené priznanie sa k nemu bolo umožnené, mnohí tak neurobili a pokračovali v praktizovaní viery v takej podobe, ako to robili predtým, keď ju museli skrývať (odtiaľ názov „*kakure kirišitan*“, 隠れキリシタン).²³

Ku koncu obdobia Tokugawa už bol *kakure krišitan* len malý počet, sústredený hlavne v oblastiach Nagasaki, ostrovy Amakusa a Imamura, Hirado a Ikcuki, súostrovia Sotome a Goto. Väčšina však bola koncentrovaná v Nagasaki a na mnohých miestach domácnosti *kakure kirišitan* prežívajú ešte dodnes. Je to samozrejme trochu paradoxné, keďže v dnešnej dobe už vďaka slobode vierovyznania prakticky nijaký dôvod na pretrvávanie existencie tohto druhu viery neexistuje. Nevyhnutne sa teda vynára otázka, prečo to tak ešte stále je. Jednoznačnú odpoveď zrejme nie je možné nájsť, jedným z rozhodujúcich faktorov by však mohla byť sila a zakorenenosť viery. Všade na svete možno nájsť veriacich, ktorí sa jej (v niektorých prípadoch až fanaticky) držia, nech už je to z akýchkoľvek dôvodov – u mnohých je to presvedčenie, že práve daná viera ich uzdravila či nejako inak im pomohla, inokedy stačí úcta k rodičom či predkom a ich viere, ktorú následne bez ohľadu na okolnosti zachovávajú aj ich potomkovia.²⁴

Kakure kirišitan predstavujú trochu zvláštnu „odnož“ kresťanov – dalo by sa možno povedať, že ide o veľmi domestikovanú formu kresťanstva, prispôbenú domácim pomerom. Badať tu silné vplyvy šintoizmu, podobnosť možno vypozerovať predovšetkým pri jednotlivých rituáloch, hlavne čo sa týka vzývania božstiev. Prinášanie obety je síce podobné s bežnou kresťanskou praxou, ale nemožno tu hľadať úplnú zhodu. Počas typického kresťanského obetovania je bežné, že niekto z veriaceho ľudu zúčastňujúceho sa obrady prináša k oltáru víno a chlieb, prípadne pri slávnostnejšej príležitosti aj iné obetné dary, pričom víno kňaz premieňa na krv a chlieb na telo Ježiša Krista. *Kakure kirišitan* obetujú väčšinou sake a pokrmy zo surových rýb, takzvané *namakusa mono*.

Rozdielom tiež je neexistencia kostolov, obrady sa odohrávajú v domoch na tento účel prispôbených, prípadne niektoré obrady sa vykonávajú aj vonku na voľnom priestranstve.

Úloha *kakure kirišitan* je trojaká: ochrana božstva a vykonávanie obradov, vykonávanie krstu a asistovanie pri ceremóniách. Najvyššia funkcia sa nazýva *čójaku* –

držiteľ knihy, prípadne *ojadžijaku*. Vykonávajú väčšinu obradov, z ktorých najvýznamnejší je zrejme samotný krst. Nižšie funkcie, *kikijaku* a *jakučú*, zahŕňali asistenciu pri obradoch. Ide v podstate o takmer rovnakú schému, na akú sme zvyknutí aj v našich kostoloch, kňaz sa ujíma samotného vedenia omše, vykonáva všetky dôležité obrady, pričom mu asistujú miništranti.²⁵

Zvláštnu kategóriu tvoria modlitby. V japončine sa nazývajú *orašio*, čo je odvodené od latinského výrazu *oratio*. V niektorých oblastiach sa zvykli odriekať nahlas, inde zase naopak potichu. Dodnes sa praktizuje obrad pri pochovávaní mŕtvych, pri ktorom sa odrieka modlitba *orašio*, aj keď obrad, ktorý prebieha, je budhistický a vykonávaný budhistickým kňazom, ktorý odrieka budhistickú sútru. Jej účinky mala práve modlitba *orašio* eliminovať.²⁶

Určite tiež stojí za zmienku vzťah *kakure kirišitan* k Márii, Ježišovej matke. Zaujímavé je, že bol a je veľmi pozitívny, snáď omnoho viac, než ten voči Bohu a jeho trojitej božskej osobe. Mnohí, ktorých tokugawský šógunát podozrieval z vyznávania kresťanstva, v dôsledku čoho museli šliapať po *fumie*, podobizniach Ježiša alebo Panny Márie, mali strach z Božieho trestu za jeho zapretie. Mária predstavovala dokonalý, nežný obraz lásky, milosti a neobmedzeného odpustenia, zatiaľ čo Boh Otec mal okrem božskej stránky aj aureolu neúprosného sudcu.²⁷

Skrytí kresťania, podobne ako odštiepené domáce cirkvi, ktorými sa ešte bude táto práca zaoberať, sú predmetom sporu o tom, či ich vôbec možno považovať za kresťanov, alebo skôr za druh akejkoľvek kresťanskej sekty. Keďže však ide o vysoko špecifickú skupinu, pravdepodobne nie je možné ich nikam definitívne zaradiť. Navyše vzhľadom na to, že ich existuje už len obmedzené množstvo, nedá sa predpokladať, že budú mať väčšiu úlohu v budúcnosti japonského kresťanstva.

3 PREKLADY BIBLIE

Japonské preklady Biblie možno rozdeliť na preklady z najskoršieho obdobia (1548 – 1613), protestantské (1837 – 1999), ortodoxné (1892 – 1999), rímskokatolícke (1895 – 1999) a interkonfesionálne (1975 – 1999).²⁸

Prvý japonský preklad Biblie vôbec pochádza od už spomínaného samuraja z ostrova Kagošima menom Jadžiró, ktorý bol pomocníkom Františka Xaverského. Nešlo samozrejme o kompletnú knihu, ale len o evanjelium podľa Matúša, ktoré mu prakticky nadiktoval a vysvetlil sám svätý František. Kvôli prekladateľským ťažkostiam (viď podkapitulu 1.1) bol jeho výklad nepochybne zavádzajúci, neskorší šíritelia Božieho slova sa pokúšali vyhnúť nedorozumeniam buď prostredníctvom fonetickým prepisom výrazov pochádzajúcich z latinčiny alebo portugálčiny, alebo používaním čisto japonských slov.

Údajne tiež existoval čiastočný preklad veľkej časti Nového zákona, ktorá bola vytlačená v Kjóte ešte pred rokom 1613, ktorý sa však tiež nezachoval.

Čo sa týka protestantských prekladov, spočiatku vznikali najmä za hranicami, keďže krajina bola od zvyšku sveta počas vyše dvoch storočí izolovaná. Prvý pochádza od Karla Gützlaffa, pruského lekára, ktorý bol tiež misionárom v Indonézii. S pomocou troch japonských žiakov preložil do japončiny evanjelium podľa Jána v roku 1863. Použil katakanu a neskôr sa kópia dostala do Japonska.

Na ďalších prekladoch pracoval Gützlaffov priateľ Samuel Williams, kníhtlačiar a neskôr učiteľ čínštiny na univerzite Yale. Dokončil preklad evanjelia podľa Matúša a tiež časť Starého zákona, konkrétne prvú časť Pentateuchu, knihu Genezis.²⁹

Evanjelium podľa Lukáša preložil Bernard Jean Bettelheim, ktorý sa zaoberal aj Jánovým evanjeliom, a tiež Skutkami apoštolov a Listami Rimanom. Jeho preklady však neboli celkom využiteľné, keďže pracoval ako misionár na Okinawe a osvojil si tamojší dialekt. Približne o dvadsať rokov ich však zrevidoval a prepísal do hiragany. Na preklad slova Boh využíval čínske slovo *džótei*, 上帝.

Prvým textom vytvoreným a vytlačeným v Japonsku bolo evanjelium podľa Matúša a jeho autorom bol Jonathan Gobel. Rok 1867 sa stal rokom začiatku mnohých ďalších pokusov, zahŕňajúcich aj preklad všetkých štyroch evanjelií od Jamesa C. Hepburna.³⁰

Neskôr vznikali komisie pre veci týkajúce sa prekladov Biblie, jednotlivo pre Starý i Nový zákon, zaoberajúce sa problémami vznikajúcimi pri samotnej práci.

Hepburn v roku 1880 publikoval Nový zákon prepísaný v *rómadži*, latinke, a v roku 1900 vyšiel Nový zákon v preklade Nathana Browna v znakoch *kandži*.³¹

Najsúčasnejšia verzia protestantskej Biblie je dielom viacerých vedcov, prvé vydanie vyšlo v roku 1995.

Pravoslavný preklad je dielom arcibiskupa Jana Nikolaja (1836 – 1912), ktorý publikoval Nový zákon pod názvom *Nový zákon nášho Pána Ježiša Krista*.³²

4 SYMBOLY A RITUÁLY

Kresťanstvo ako nová, celkom neznáma viera prinesená do Japonska kvôli jazykovej bariére, ktorá do istej miery limitovala možnosti misionárov, bolo často interpretované najúspešnejšie prostredníctvom symbolov a rituálov.

Niet iste pochyb o tom, že najznámejší a najvýrečnejší symbol kresťanskej viery je kríž. Drevo, na ktorom bol Ježiš ukrižovaný, predstavuje objekt úcty a ľútosti nad tým, že sme ako ľudstvo spôsobili Jeho utrpenie. Absolútna väčšina veriacich, a nielen tých, ktorí sa ku kresťanstvu hlásia, nosia kríž okolo krku z túžby, aby Pán pri nich stál a ochraňoval ich pred nebezpečenstvom a pokušením.

Už od čias začiatkov kresťanstva v Japonsku napríklad veriaci často kreslili kríž na kúsok papiera a vešali si ho nad vchody do svojich domovov, čo je v podstate rovnaký postup dodnes u väčšiny veriacich po celom svete. Kríž visiaci na stene, často však predovšetkým nad vchodovými dverami, má nielen symbolizovať príslušnosť k cirkvi, ale hlavne chrániť členov domácnosti. U prvých japonských kresťanov mal kríž tiež mať moc plniť priania či skôr modlitby. Zároveň, ako symbol utrpenia, sa používal pri procedúre určovania vinného spomedzi viacerých podozrivých – kúsok z dreva kríža bol zoškriabaný a vložený do šálky s vodou, ktorú podozriví pili a ten, komu sa vzdul žalúdok, bol vinný.³³

Podobne vrúcne vzťahy mali veriaci aj k ružencom, svätenej vode a iným náboženským predmetom, a zvlášť intenzívnej obľube sa tešili relikvie rôzneho druhu. Neboli ojedinelé prípady, keď tiež vojaci a bojovníci navštívili misionárskeho kňaza s prosbou o nejaké relikvie alebo predmety, ktoré by im pomáhali a chránili ich vo vojne. Kríž a Ježišovo meno si často pripevňovali na prilby, odev alebo časti bojového výstroja. Dnes už by samozrejme takúto slepú vieru v účinnosť neživých predmetov odsúdili aj členovia duchovenstva, ale vtedajší misionári a kňazi naopak podporovali toto počínanie a dokonca často hovorili o prípadoch, ktoré mali ich moc dokazovať – ako svätená voda vyliečila chorobu alebo vyhnala diabla z tela človeka a podobne.³⁴

Sila viery v moc náboženských predmetov, hlavne relikvií, neoslabla ani začiatkom obdobia prenasledovania kresťanov v Japonsku. Išlo o obdobie zároveň prvých martýrov a zvyšky ich tiel mali tiež mať veľkú moc. „Podľa každoročnej jezuitskej správy z roku 1612, umierajúci kresťan bol vyliečený tým, že jedol piesok pokropený mučeníckou krvou.“³⁵

Je však nutné zdôrazniť, že horlivosť viery v silu kresťanských predmetov a symbolov, a fakt, že ju ľudia prijali tak ľahko a ochotne, nemožno pripisovať charizme misionárov, ani charakteru náboženstva. To, čo od predmetov ľudia očakávali, bola ochrana, vyliečenie z chorôb či pomoc pri problémoch, a ak sa ukázali byť neúčinné, neváhali vyskúšať silu iných. Vôbec preto nebola výnimočná situácia, keď už aj pokrstení naďalej mali vo vlastníctve nekresťanské symboly a predmety ako alternatívu. Dochádzalo aj k vzývaniu Boha a zároveň napríklad niektorého *kami*, keď si veriaci neboli celkom istí, ktorá modlitba im prinesie väčší úžitok a či vôbec nejaký, keď sa obrátia len na jediné božstvo. Mnohí, ktorí boli predtým vyznavačmi šintó, sa báli trestu *kami*, keď prešli k uctievaniu kresťanského Boha.³⁶

Čo sa týka rituálov, boli považované za veľmi účinný prostriedok evanjelizácie práve kvôli tomu, aký hlboký dojem robili. Japoncov spomedzi všetkých národov snáď najviac fascinovali prejavy pokánia. Sú stále bežné počas štyridsaťdňového pôstu, ktorým sa pripomína štyridsať dní, ktoré Ježiš strávil sám v púšti takmer bez potravy, aby podstúpil pokúšanie diablom. Dnes ide medzi bežnými ľuďmi väčšinou o zdržiavanie sa mäsitých pokrmov a vyhýbanie sa hlučným a bujarým zábavám, v začiatkoch kresťanstva v Japonsku však aj bežní ľudia často podstupovali veľké skutky pokánia, napríklad bičovanie, a to neraz veľmi silné a kruté, nebolo výnimkou.³⁷

Sviatosti, ktoré tvoria neoddeliteľnú súčasť kresťanského duchovného života, od samých počiatkov existencie kresťanstva v Japonsku predstavovali pre tamojšie obyvateľstvo problém. Niektoré viac, iné menej, žiadnu však pre nich nebolo jednoduché pochopiť. Snáď s výnimkou spovede, keďže eliminácia hriechov prostredníctvom pokánia bola blízka šintoistickému konceptu očisťovania.

Spoveď, považovaná za jednu z najdôležitejších sviatostí všade na svete, predstavuje proces veľmi podobný, ako napríklad aj u nás. Zahŕňa vyznanie hriechov (v prípade, že ide o úplne prvú spoveď, vyznávajú sa hriechy spáchané, pokiaľ si len človek pamätá od krstu, a teda ide o neprávosti vykonané už v najútlejšom detstve. U prvých japonských kresťanov však krst prišiel až neskôr, preto bol zdôraznený časový údaj „od krstu“), verbálne vyjadrenie ľútosti a nakoniec samotné pokánie, či akýsi druh „satisfakcie“ voči Bohu za hriechy, ktorými bol urazený. Ide o ekvivalent u nás známeho slova „pokuta“, väčšinou ju predstavuje modlitba, ktorú spovedník kajúcemu sa hriešnikovi nariadi vykonať, niekedy u malých detí sa považujú za účinnejšie drobné skutky pokánia.³⁸

Spolu s kázaním o nekonečnej добрote a milosrdenstve Boha prichádza risk podceňovania skúmania vlastného svedomia. Často sa stáva, a Japonsko nie je výnimkou, že človek poučený o očistnom účinku spovede berie svoje činy na veľmi ľahkú váhu a nezvažuje ich dostatočne, pretože sa domnieva, že Boh mu všetko pri najbližšej spovedi odpustí. Jeden z prvých japonských konvertitov priznal: „Občas som sa príliš netrápil porušovaním zákona, spoliehajúc sa na neobmedzenú Božiu milosť. Myslel som si, že vďaka nej je preňho veľmi jednoduché odpúšťať mi viny, ak sa z nich vyspovedám.“³⁹

Obrad krstu, nevyhnutný pre elimináciu dedičného hriechu, prechádzajúceho z rodičov na potomkov, vykonávali nielen kňazi, ale postupom času sa vo výnimočných prípadoch krstenie stalo povinnosťou ktoréhokoľvek kresťana, zvlášť v núdzových prípadoch, napríklad keď kňaz nebol k dispozícii a hrozilo úmrtie novorodenca. Postup sa príliš nelíši od bežnej praxe – dieťaťu bolo vybrané kresťanské meno a samotný obrad sprevádzali slová „Krstím Ťa v mene Otca, Syna a Ducha Svätého.“ Veľký dôraz sa však kládol na presnosť pri jeho vykonávaní – tieto slová museli byť vyslovované zároveň s liatím vody na čelo, či teličko dieťaťa. V prípade, že voda sa vyliala skôr, než slová dozneli, alebo naopak slová dozneli skôr než bola voda vyliata, proces krstu nebol platný.

Neboli však krstené len nemluvňatá, ale hlavne v začiatkoch rozvoja kresťanstva tiež už dospelí. V takých prípadoch obrad prebiehal tak, že kňaz vykonávajúci krst, páter, tzv. 伴天連 *bateren*, položil katechumenovi na čelo kus bielej látky a držiac v ruke sviečku vložil mu do úst hrudku soli. Potom ho pokropil vodou a odriekal modlitby. Až potom v súkromí kňazovej miestnosti, prebehla spoveď a kňaz podal katechumenovi *moči*, ryžový koláč (pravdepodobne ako náhradu chleba, ktorý sa premieňa na Ježišovo telo) a trochu vína (ako symbol Jeho krvi). Až potom hlavný kňaz urobil znak kríža na čelo katechumenovi, pomazal ho olejom a potom ho udrel na líce.

Proces krstu patrí medzi tie obrady, ktoré nepredstavujú veľký problém, čo sa týka pochopenia a prijatia. Použitím vody a vysvetlením, že ide o symbolické zmytie dedičného hriechu a oblečenie sa v Krista, pripomína charakteristicky japonský koncept očisťovania – obrad 禊 *misogi*.*

---

* Ide o šintoistický očistný rituál odohrávajúci sa väčšinou pri východe slnka, počas ktorého sa veriaci obradne očisťuje pod prúdom studenej vody, napr. vodopád. Má svoj pôvod v báji o *Izanami*, ktorý sa očistil v mori, keď prešiel cez ríšu mŕtvych. Viď Ikuro Higashibaba, *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice*. (Boston: Brill, 2001) 106.

Najproblematickejšou sviatosťou sa ukázala byť sviatosť Eucharistie, sväté prijímanie. Predstavuje tajomstvo aj pre ľudí z prevažne kresťanských krajín, ktorí boli v kresťanskom duchu vychovávaní odmalička, a ako tajomstvo je táto sviatosť aj prezentovaná. Rovnako tomu bolo aj v Japonsku, slovo *tajomstvo* bolo najvýstižnejším popisom pre proces, ktorý znamenal skutočný problém – ako je možné, že sa obyčajný chlieb a víno premenia na telo a krv Ježiša Krista? Predstava, že by veriaci mali jesť Kristovo telo a piť jeho krv, zmiatla konvertitov rovnako ako Ježišových apoštolov. Sám Ježiš podľa evanjelia svätého Jána hovoril stále trochu mysteriózne, keď hovoril o chlebe života, ktorým je jeho telo:

„Ak nebudete jesť telo Syna človeka a piť jeho krv, nebudete mať v sebe život. Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň. Lebo moje telo je pravý pokrm a moja krv pravý nápoj. Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom.“ (Jn 6, 53 – 55)

Nepochopiteľne tiež vyznievalo to, že Ježišova krv existuje oddelene od tela v kalichu, a zároveň, ako môže Ježišovo telo byť obsiahnuté v toľkých malých kúskoch hostií. Dostačujúce vysvetlenie neexistovalo, preto kňazi odporúčali konvertitom nepokúšať sa toto tajomstvo pochopiť, ale zachytiť ho srdcom a uveriť.⁴⁰

Pre človeka, ktorý vyrástol v japonskej kultúre, tak odlišnej od západnej, teda nie je jednoduché pochopiť a stotožniť sa s množstvom javov, ktorých tajomnosť je práve pre vieru kľúčová. Nielen z vyššie uvedených príkladov, ale aj z dejín kresťanstva v Japonsku všeobecne vyplýva nutnosť poučiť sa z chyby, ktorú sa ešte stále u šíriteľov kresťanstva nepodarilo úplne eliminovať – úporné nástojenie na vlastnej pravde bez ochoty k dialógu a prispôsobivosti je nezmyselné.

„Bůh, definovaný pojmově, Kristus, v kterého věříme jako ve skutečnou skálu, se okamžitě změní z tvůrčího obrazu na mrtvou modlu. Úporná snaha věřit je pravým opakem víry a odevzdání se pravdě – ať už tou pravdou míníme cokoli.“⁴¹

5 DOMORODÉ CIRKVI

5.1 Domorodé kresťanské cirkvi

Mark Mullins, ktorý je profesorom na Fakulte liberálnych umení na univerzite *Džóči* (Sophia) v Tokiu, hovorí o inom druhu kresťanstva v Japonsku, než známy súbor cirkví zanechaných tam misionármi zo Západu – nazýva ho kresťanstvom domorodých hnutí. Dalo by sa povedať, že ide o skupiny veriacich, ktorí si importovanú vieru prispôbili podľa svojich potrieb a predstáv. Podobne ako bolo kresťanstvo cudzím a novým náboženstvom v Japonsku, bolo raz nové a cudzie aj na Západe, kam prišlo z Palestíny a prešlo procesom „de-judaizácie“. Rovnako ako nielen v Japonsku, ale v podstate všade, kde sa kresťanstvo ako náboženstvo presadilo, prechádza zase procesom označovaným „de-westernizácia“, čiže akési zbavovanie tamojších vplyvov, čím možno vysvetliť vznik aj práve týchto domácich trendov.

„Pokiaľ si importované náboženstvo zachová svoj „cudzí“ charakter, viac než pravdepodobne bude mať len obmedzený pôvab pre jednotlivcov. Pre širšie prijatie náboženstvo musí byť zakorenené v kultúre prijímajúcej spoločnosti do takej miery, že viac nie je vnímané ako cudzí či deviantný fenomén.“⁴²

V podstate ide o zlúčenie dvoch faktorov – prijatie kresťanstva ako takého, lenže zároveň odmietanie vedenia zahraničných kresťanských misionárov, alebo, ako mnohí Japonci veria, preniknutie kresťanského Boha k Japoncom priamo, bez zásahu cudzích sprostredkovateľov. Je nutné podotknúť, že tieto hnutia vznikali odštiepovaním skôr od protestantských, než ostatných kresťanských cirkví v Japonsku – a to práve z toho dôvodu, že protestantskí vodcovia nevedeli náboženstvo sprostredkovať spôsobom, ktorý by prijateľne objasnil a definoval vzťah medzi evanjeliom a japonskou kultúrou. Jednou zo základných chýb, ktorých sa dopustili, bolo, že sa pokúšali nevedomých Japoncov bezpodmienečne konvertovať na vieru v nemeniteľnej podobe, nútiac ich zanechať príliš veľa z vlastnej kultúry, ktorú považovali za pohanskú, a tým vlastne vzdať sa príliš veľkej časti vlastnej identity.⁴³

Učimura Kanzó (1861 – 1930), jedna z najznámejších postáv japonského protestantizmu, zhrnul japonský postoj výstižne:

„Ktoré z devätnástich rôznych kresťanských vierovyznaní, ktoré sa teraz zaoberajú evanjelizáciou Japonska, tu získa najväčšiu oporu? Z nášho pohľadu – a nech ho vyjadríme s najsrdečnejšou sympatiou k svedomitým snahám misionárov všetkých vyznaní – žiadne z nich. Jedným z dôvodov je, že púha transplantácia niečoho exotického je na japonskej pôde neznáma. Nech je to politická, vedecká či sociálna záležitosť, skôr než môže byť v Japonsku aklimatizovaná, musí prejsť veľkými úpravami v rukách Japoncov.“⁴⁴

Preto aj tí Japonci, ktorí vieru prijali v takej forme, v akej im ju misionári predkladali, často ešte dlho cítili pretrvávajúce pochybnosti. Okrem toho, už len existencia toľkých rôznych verzií kresťanstva, každá s vlastnými špecifikami a verziami výkladu, sa stala základom pre otázku, prečo by teda nemohla existovať tiež typicky japonská forma. Mnohí tiež boli presvedčení, že misionári prišli do krajiny so sebeckými úmyslami a s predstavou nadradenosti o sebe.

Sú to námietky celkom ľahko pochopiteľné a v dnešnej dobe čoraz viac veriacich i neveriacich vznáša podobné voči tomu, akým spôsobom je kresťanská viera prezentovaná a vnucovaná bez kompromisov, ktoré vyžaduje vývoj spoločnosti. Niet preto divu, že niektorí japonskí členovia cirkví ich kvôli konfliktom opúšťali a zakladali svoje vlastné (dnes by ich väčšina ľudí nazvala sektami). Hlásali, že dobro sa nenachádza len v kresťanských tradíciách a v Biblii, ale možno ho nájsť kdekoľvek inde, čiže v podstate dali vznik akémusi druhu novej teológie.

Nemožno tiež obviňovať z týchto neúspechov výlučne misionárov. Je treba pamätať na to, že Kristovo učenie, ktoré vyznávali, im prikazovalo šíriť vieru v jediného Boha a nedať sa odradiť neúspechom či nepochopením. Presvedčenie o správnosti vlastného počínania bolo silné a ťažko otrasiteľné.

Medzi najznámejšie z týchto hnutí či siekt patria napríklad Cirkev Kristovho srdca (*Kirisutošin šúkjódan*, 基督心宗教団), Cirkev Ježišovho ducha (*Iesu no mitama kjókai*, イエス之御霊教), Cesta či Spoločnosť cesty (*Dókai*, 道会), ale predovšetkým Japonské necirkevné hnutie (tzv. *Nihon mukjó kai*, 日本無協会), ktoré založil práve *Učimura Kanzó* a bolo ovplyvnené konfucianizmom (*džukjó*, 儒教).⁴⁵

Zakladateľov týchto odštiepených siekt nazýva Mullins charizmatickými vodcami. Zahŕňa medzi nich aj zakladateľa Cirkvi Kristovho srdca, *Kawai Šinsuia*. Ja to zaujímavá postava vzhľadom na jeho spôsob výkladu niektorých častí Nového zákona.

Kawai zdôrazňoval predovšetkým tzv. *satori** – priamu náboženskú skúsenosť a považoval ju za absolútne nevyhnutnú k získaniu skutočnej, pevnej viery.

V centre jeho pozornosti tiež bol svätý Pavol z Tarzu, ktorý je známy tým, že síce nebol priamym Ježišovým učeníkom, no práve preto mu poslúžil ako dokonalý príklad a paralela k vlastnému vzťahu k cirkvi, ale zároveň tiež potvrdzoval jeho teóriu o dôležitosti spomínanej náboženskej skúsenosti. Tá, samozrejme, spočiatku sv. Pavlovi chýbala, keďže medzi dvanástich apoštolov priamo nepatril a medzi stúpcov sa pridal až po jeho smrti. S pôvodným menom Šavol bol horlivým prenasledovateľom kresťanov a Kristových stúpcov. Na ceste k veľkňazovi do Damasku sa však stalo niečo, čo ho navždy úplne zmenilo a obrátilo.

„Padol na zem a počul hlas, ktorý mu hovoril: „Šavol, Šavol, prečo ma prenasleduješ?“ On povedal: „Kto si, Pane?“ A ten: „Ja som Ježiš, ten, ktorého ty prenasleduješ. Ale vstaň, choď do mesta a povedia ti, čo máš robiť.“ Muži, čo ho sprevádzali, stáli ako ohromení, lebo hlas počuli, ale nikoho nevideli. Šavol vstal zo zeme, otvoril oči, ale nič nevidel. Vzali ho teda za ruku a zaviedli do Damasku. Tri dni nič nejedol ani nepil.“(Sk 9, 4 – 9).

Práve obrátenie Šavla považoval *Kawai* za tak potrebnú skúsenosť s Pánom a trval na jej potrebnosti, aj čo sa týka všetkých, ktorí chcú skutočne brať vieru vážne a položiť ju na prvé miesto v hierarchii hodnôt. Tvrdil tiež to, že sám podobný zážitok mal. Časté rozjímanie v horách a odľahlých oblastiach ho malo priviesť k zjaveniu podobnému zjaveniu ako aj Pavla na ceste do Damasku, a to priamo pod horou Fudži.

Práve *Kawai Šinsui* však slúži ako príklad toho, ako sila osobnosti môže byť aj nebezpečná a viesť dokonca k modlárstvu, čo vlastne tvorí podstatu odmietania nielen jeho, ale aj ostatných siekt (u ktorých dochádza k podobným javom). Sám zrejme nemal v úmysle sám seba postaviť na piedestál obdivu svojich nasledovateľov. Lenže podobne ako sa už mnohokrát v histórii stalo, charizma, s ktorou dokázal založiť vlastnú sektu, získať stúpcov a viesť ich za svojou ideou, sa ukázala byť veľmi silná.⁴⁶

---

* pôvodne ide o zen-budhistický termín. Označuje stav náhleho duchovného osvietenia. Vid' Mark Mullins, *Christianity Made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. (Honolulu: Hawaii University Press, 1998) 45.

„*Kawai Šinsuiovi* sa vzdáva rituálna úcta, s úklonmi k jeho fotografii na začiatku a na konci každej omše. Jeho písané diela sú citované tak často ako Písmo. Pri mnohých príležitostiach je dokonca počuť, ako sa mŕtvemu zakladateľovi prihovárajú v modlitbách (Boh Otec, Ježiš Kristus a *Kawai Šinsui...*), vyjadrujúc presvedčenie, že on je teraz v bezprostrednej spoločnosti nebeských hostiteľov.“⁴⁷

Jednou z čŕt, v ktorých sa jednotlivé odštiepené cirkvi líšia, je ich pohľad na Božie slovo. Niektoré z nich sa uspokojili so Svätým Písmom ako jediným a konečným zdrojom informácií o Božej vôli, iné naopak hlásajú, že napísaním Písma neskončilo Božie pôsobenie, že Boh neprestal odhaľovať pravdu a že ju môže vnímať ktokoľvek so srdcom otvoreným Duchu Svätému. Niekoľkí vodcovia a zakladatelia boli tiež presvedčení, že Božie slovo presahuje Písmo, ktoré nie je jediným miestom, kde ho možno hľadať a nájsť. Tvrdili tiež, že napriek všeobecnému presvedčeniu o tom, že kresťanská viera znamená popretie akéhokoľvek iného vierovyznania či existencie iného Boha, pravdu či osvietenie možno nájsť i v ázijských náboženstvách.

Tieto ekumenické tendencie mal podporovať výrok samého Ježiša: „Nemyslite si, že som prišiel zrušiť Zákon alebo Prorokov; neprišiel som ich zrušiť, ale naplniť.“ (Mt 5, 17) *Kawai* dokonca označil Konfucia za predchodcu Krista, a svojim nasledovníkom odporúčal okrem Písma čítať tiež Konfuciov Analekt.⁴⁸

Najznámejšou odštiepenou cirkvou je nepochybne *Mukjókai*, už spomínané Necirkevné hnutie *Učimuru Kanzóa*. Bol nielen jeho zakladateľom, ale aj úspešným spisovateľom.⁴⁹

Učimura veľmi zdôrazňoval nevyhnutnosť nezávislosti, resp. existenciu japonského kresťanstva, ktoré by bolo nezávislé na západných tradíciách. Aj keď rok študoval v seminári na Hartfordskej univerzite v Connecticute a mal hlbokú úctu voči duchovenstvu, netúžil skutočne stať sa kňazom, dokonca sa toho obával vzhľadom na náboženskú situáciu v krajine. Mal priateľov medzi kvakermi a sám bol zástancom pacifizmu. Mnohými je považovaný za pozitívny protiklad misionárov, pre ktorých predstavovalo problém spojiť kresťanstvo s japonskou kultúrou. Takto sa pokúsil jednoducho vysvetliť vzťah medzi Budhom a Ježišom:

„Budha je Mesiac; Kristus je Slnko. Budha je Matka, Kristus je Otec. Budha je Milosť, Kristus je spravodlivosť. Milujem mesiac a milujem noc, ale keďže noc je už na

konci a deň je blízko, teraz milujem slnko viac než mesiac; a viem, že láska k mesiacu je obsiahnutá v láske k slnku, a že ten, kto miluje slnko, miluje aj mesiac.“⁵⁰

Ďalšou alternatívnych kresťanských cirkví v Japonsku je už spomínaná tzv. „Cesta“, zvaná tiež „Spoločnosť cesty“, ktorú v roku 1907 založil *Macumura Kaiseki*. Väčšinou kresťanskej spoločnosti bol však odmietaný, keďže popieral hlavné kresťanské doktríny (konkrétne nepoškrvené počatie Ježiša považoval za číre klamstvo) a dnes už ide v podstate o takmer bezvýznamnú sektu s mizivým počtom členov – nie viac než 300 v rámci celej krajiny.⁵¹

Jednou zo spoločných črt týchto odtrhnutých kresťanských cirkví bolo tiež to, že náboženstvo brali skôr ako cestu, nie množstvo predpísaných pravidiel, ktoré je nutné dodržiavať. Podstatná bola snaha o návrat k základnej myšlienke, o jej očistenie a zjednodušenie, zbavenie sa povier.⁵²

Kresťanstvo bolo mnohými v Japonsku považované za elitistický druh náboženstva, určený len pre intelektuálov, a vyššie spomínané odštiepené kresťanské hnutia, aj keď mali za cieľ od hlavného prúdu sa odlíšiť, príliš túto situáciu nezlepšovali, skôr naopak. Existovali však aj také, ktoré sa pokúšali kresťanstvo sprostredkovať aj nižším vrstvám obyvateľstva. Za všetky spomeniem *Cirkev Ježišovho Ducha* a *Svätá Ježišova Cirkev*. Na rozdiel od ostatných, takmer výlučne zameraných na individualitu a kultiváciu svojho ja, tieto kládli dôraz na „materiálne i duchovné požehnanie, ktoré čaká skutočne veriaceho človeka. Ich predstavitelia videli cirkev skôr ako celok, ktoré jednotlivci tvoria, a sami o sebe neznamenajú mnoho.“⁵³

Príslušnosť kresťanov k ich vierovyznaniu je samozrejme založená na krste. Najbežnejšie je krstanie novorodiatok niekoľko týždňov či mesiacov po narodení, občas ho strieda krstanie starších či dospelých, ktorí tiež uverili, že krst je pre dosiahnutie spásy nevyhnutný, a preto sa ho rozhodli podstúpiť. V tejto súvislosti chcem znovu spomenúť *Cirkev Ježišovho Ducha*, ktorej zakladateľom bol *Murai Džun*.

„Podľa tejto cirkvi, prostredníctvom zastúpeného krstu požehnanie vo forme individuálnej spásy možno rozšíriť aj na minulé generácie... keď nováčikovia prídu do niektorého z kostolov, prezentuje sa im evanjelium a sú povzbudení k jeho prijatiu pre svoju vlastnú spásu, a zároveň sú informovaní, že existuje spása pre ich predkov skrze zastúpený krst.“⁵⁴

Takýto krst prebiehal jednoducho – žiadateľ vyslovil meno zosnulého a svoj vzťah k nemu a požiadal o jeho pokrstenie, a následne ho sám podstúpil i v jeho mene. Prax tejto cirkvi je pre mnohých o to sympatickejšia, že zahŕňa i krstenie potratených bábätiok (tzv. *mizuko*、水子) a aj tých, ktoré sa narodili mŕtve. Aj keď nejde o procedúru, ktorá by bola v súlade s Bibliou, mnohí sú názoru, že by sa mala stať plnohodnotným spôsobom krstu už len preto, že nevinné novorodeniatka (či deti, ktorých život vyhasol už predtým, než sa narodili) nenesú nijaký hriech okrem dedičného, ktorý krst zmýva, a preto by nemali byť zatratené za niečo, čo nevykonali a za čo samy nemôžu. Takto sa ďalšou z významných čŕt odštiepených cirkví stáva rozšírenie možnosti spásy aj na svet mŕtvych.⁵⁵ To patrí k najvýraznejším odlišnostiam od západných kresťanských cirkví, ktoré túto možnosť neuznávajú, tvrdiac, že po smrti pre spásu duše môže síce niečo málo zaväziť úprimná modlitba či prosba živých za dušu mŕtveho, čo môže pomôcť skrátiť očistec, ale krst, prebiehajúci akosi „dodatočne“, platný nie je.

Otázkou zostáva, ako teda vnímať odštiepené cirkvi – ide jednoducho o sekty odmietajúce skutočnú pravdu a spoľahlivé vedenie, alebo o skupiny dychtivých hľadačov pravdy, presvedčených o tom, že tú práve základná cirkev skresľuje? Záleží samozrejme hlavne na uhle pohľadu, ako si na ňu odpovieme. Na jednej strane, ich zakladatelia a vodcovia vlastne odmietli to, čo im západní misionári prezentovali ako učenie Kristovo, čím sa ho akoby vzdali. V Biblii sa hovorí o tom, že viera je potrebná k spásu: „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený, ale kto neuverí, bude odsúdený.“ (Mk 16, 16)

Tvrdí sa, že táto podmienka platí pre tých, ktorým bolo evanjelium prezentované, čiže teoreticky by tieto odštiepené skupiny mali patriť k tým, ktorí jednoducho „neuverili“. Platí však aj to, že výnimkou sú prípady, kedy tí, ku ktorým sa evanjelium dostalo, Kristovmu učeniu neporozumeli, a v takej situácii by neniesli vinu za to, že ho nedodržiavajú. Počínanie odštiepených cirkví však nenasvedčuje tomu, že by neuverili, nechápali či nemali záujem podrobne sa ním zaoberať. Mnoho ľudí je presvedčených, že Ježiš Kristus a jeho učenie pôvodne mali iný zámer a význam, než ako to dnes prezentuje cirkev, a že aj jej najvyšší predstavitelia majú už s jeho zákonmi len málo spoločné. Považujú iné formy a realizácie viery za hodnotnejšie predovšetkým v tom ohľade, že sa pokúšajú nájsť skutočnú pravdu a odhaliť Božiu vôľu prostredníctvom vlastného svedomia a skúsenosti, namiesto toho, aby slepo nasledovali

to, čo im diktuje cirkev, ktorá predsa len nie je imúnna voči ničivým efektom rýchlo získaného množstva moci. Bez základných poznatkov, ktoré misionári so sebou do Japonska priviezli, by však ani tieto odštiepené cirkvi neexistovali.

5.2 *Šin šin šúkjó* – „nové náboženstvá“

Akýmsi opakom domácich hnutí sú nové náboženstvá. Rozdiel medzi nimi spočíva v spôsobe vzniku a vývoja – domáce hnutia, ako už bolo spomenuté, vznikli odštiepením od kresťanstva, zatiaľ čo nové náboženstvá predstavujú spoločnosti majúce spoločné črty s kresťanstvom.

Pod pojmom „nové náboženstvá“ všeobecne rozumieme „náboženstvo, ktoré vzniklo v súčasnosti, ale ešte bežnejšie tento pojem odkazuje na porovnateľne nové náboženstvo, videné z perspektívy modernej doby.“⁵⁶

Väčšina príslušníkov hlásiacich sa k niektorému z najpočetnejších vierovyznaní nepovažuje tieto cirkvi za plnohodnotné a bežné označenie pre ne je sekty. Je ich mnoho a presný počet sa nedá stanoviť, takzvaný *Šinšúkjó džiten* (新宗教辞典) „Slovník nových náboženstiev“, ich obsahuje a opisuje približne dvesto, ale upozorňuje tiež na to, že v skutočnosti ich zrejme existujú tisíce.

Medzi najznámejšie japonské sekty patrí bezpochyby *Sóka Gakkai* (創価学会), ktorá dokonca založila vlastnú politickú stranu *Kómeitó*. Medzi novšie patrí už spomínaná *Óm šinrikjó*, preslávená teroristickým útokom na tokijské metro plynom sarin.

Tieto cirkvi sa príliš nezaujímajú o život po smrti. Hlásajú, že už život sám na tomto svete povedie k šťastiu. To, čo majú spoločné s kresťanstvom, je status, ktorý získali po reštaurácii Meidži – oboje sa v tej dobe stali legálnymi a postupne získavali stúpcov a vplyv, boli teda, dalo by sa zrejme povedať, na rovnakej štartovacej čiare. Mnohé majú s kresťanstvom veľa spoločných črt. Napríklad *Ómoto-kjó*, sekta, ktorej najvyšším bohom je *sušin*, je „pravým bohom, ktorý je pôvodným zdrojom sveta.“⁵⁷

Vyskytli sa názory, že *Ómoto-kjó* a kresťanstvo uctievaajú rovnakého boha a následne, že kresťanstvo je teda jedným z náboženstiev, ktoré nie sú úplne pomýlené, len potrebujú byť zjednotené pod vedením tejto sekty. Podobné prípady často slúžia ako domnelý dôkaz toho, že koreň všetkých, alebo takmer všetkých náboženstiev leží na tom istom mieste.⁵⁸

6 VZŤAH JAPONCOV KU KREŠŤANSTVU

Japonské obyvatelstvo je považované za veľmi tolerantné, čo sa týka religiozity, o čom napokon svedčí aj fakt, že v krajine koexistujú vedľa seba viaceré náboženstvá bez toho, aby dochádzalo k frikcii či konfliktom (väčšina obyvateľstva sa koniec koncov hlási zároveň k šintoizmu aj budhizmu). *Učimura Kanzó*, zakladateľ *Nihon Mukjókai*, Necirkevného hnutia, dokonca tvrdil, že najlepšie obrátení (na kresťanské vierovyznanie) sa v hĺbke srdca nikdy nevzdali budhizmu či konfucianizmu, kresťanstvo však uvítali, pretože im napomáhalo v snahe dosiahnuť a držať sa svojich ideálov.⁵⁸

Kresťanstvo v Japonsku príliš hlboko korene nezapustilo. Na druhú stranu nemožno povedať, že kresťanské misie boli neúspešné – kresťanskí misionári neboli len predmetom prenasledovania, ale v mnohých prípadoch boli domácim obyvateľstvom prijímaní vládne až s nadšením. Čo teda spôsobilo, že dnes je percento Japoncov hlásiacich sa ku kresťanskému vierovyznaniu také nízke?

Jednou z najhlavnejších príčin je zrejme charakter samotného náboženstva. Kresťanstvo, aj keď má viacero rozličných podôb, je však vo všetkých z nich stále monoteistickým náboženstvom, prikazujúcim vieru v jediného všemocného Boha, ktorý stvoril svet a má nad ním neobmedzenú moc. Dekalóg (desať Božích prikázaní) tiež hneď v prvom bode nariaďuje vieru v jediného Boha, čím sa popiera existencia božstiev iných, a tým i existencia iných náboženstiev. Napríklad náboženstvo typické pre Japonsko, šintó, je náboženstvom polyteistickým, vyznávajúcim množstvo božstiev zvaných *kami*. Mnohí sú tiež toho názoru, že ide o vierovyznanie veľmi konzervatívne, až priveľmi sa držiace tradícií a pedantného dodržiavania náboženských predpisov, a preto nemožno očakávať, že bude mať vplyv na dynamicky sa rozvíjajúcu mladú spoločnosť. Rozporuplne tiež občas pôsobí spôsob, akým je viera bežne praktizovaná. Často sa stáva, že pri vstupe do kostola návštevníkov prichádzajúcich, aby sa zúčastnili obradov, žiadajú o uvedenie mena a dokonca ich niekedy počas nich predstavujú. Ide samozrejme o pokus navodiť návštevníkovi pocit, že je vítaný, a nedá sa povedať, že celkom neúspešne. S postupujúcou dobou ale tento akt pôsobí čoraz viac zbytočný či dokonca nežiaduci, a to zvlášť u náhodnejších prichádzajúcich, ktorí skôr než pocit príslušnosti ku kresťanskej komunite hľadajú pokoj a intimitu s Bohom.

„Typická nedeľa v japonskom kostole sa často stáva celodennou záležitosťou, ktorá zahŕňa bohoslužbu, obed a rôzne stretnutia. Zatiaľ čo toto prispieva k zmyslu pre cirkevnú komunitu, tiež to predstavuje premeškanú príležitosť vytvoriť životný štýl, ktorý by bol odlišný od workoholického vzoru, tak typického pre súčasné Japonsko.“

Je však pravda, že nás všetkých príslušníkov niektorej kresťanskej cirkvi dnes čoraz viac kňazi nabádajú aspoň raz za týždeň k pozastaveniu sa a oddychu od šialeného životného tempa. Starostlivosť o duševnú stránku človeka sa stále viac podceňuje, a to samozrejme nielen v Japonsku, ktorého obyvateľstvo je svojou usilovnosťou a zanietenosťou pre prácu povestné, ale všade na svete.

Ďalej tiež Nemožno nespomenúť fakt, že budhizmus hlása existenciu reinkarnácie, čo prakticky znamená nekonečnosť pozemského života a možnosť jedinca ten ďalší ovplyvniť. Preto aj správne porozumenie kresťanského evanjelia nemožno považovať za prirodzené. Napríklad otázka spásy, ktorou sa Sväté Písmo zaoberá a celkom presne aj vymedzuje podmienky na jej dosiahnutie:

„Ved' Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna na svet, aby nezahynul nik, kto v Neho verí, ale aby mal večný život. Lebo Boh neposlal Syna na svet, aby svet odsúdil, ale aby sa skrze Neho svet spasil. Kto v Neho verí, nie je súdený. Ale kto neverí, už je odsúdený, pretože neuveril v meno Jednorodeného Božieho Syna.“ (Jn 3:16, 17, 18) A v neposlednom rade tiež „Naplnil sa čas a priblížilo sa Božie kráľovstvo. Kajajte sa a verte evanjeliu.“ (Mk 1:, 14)

Vzhľadom na to rozdiel v tom, ako sa na to, čo prichádza po smrti, díva kresťanstvo a ako šintoizmus a budhizmus, bolo nevyhnutné presnejšie špecifikovať kresťanské učenie o tomto probléme. V japonských prekladoch biblických textov sa preto nehovorí len o spáse samej o sebe, ale je rozšírená na spásu v živote po smrti.

Všeobecne tiež väčšinou platí, že väčšiemu úspechu v Japonsku sa tešia konzervatívnejšie odnože kresťanstva, pretože naplňajú prvotnú funkciu náboženstva, udržiavajú záujem o rodinu ako základnú jednotku spoločnosti a kladú jej ochranu na popredné miesto, a zároveň dávajú životu zmysel. Zatiaľ liberálnejšie, ekumenické cirkvi majú viac tendenciu upadať, keďže sa až tak nezaujímajú o tieto faktory a v centre ich záujmu ležia rôzne sociálne problémy.⁶⁰

Kresťanstvo je stále tiež v Japonsku relatívne „novým“ náboženstvom. Rodney Stark, významný profesor sociálnych vied na Baylorovej univerzite, hovorí o podmienkach, ktoré sú nevyhnutné pre „novú“ cirkev na to, aby v prijímajúcej krajine uspela:

„1. udržiavajú si kultúrnu kontinuitu s konvenčnými vierovyznaniami spoločností, v ktorých sa objavujú alebo vznikajú, 2. zachovávajú strednú úroveň napätia s prostredím, ktoré ich obklopuje; sú deviantné, ale nie príliš, 3. vyskytujú sa v rámci priaznivej „ekológie“ , ktorá existuje a) keď náboženská ekonómia je relatívne neregulovaná, b) keď konvenčné vierovyznania sú oslabené sekularizáciou lebo sociálnym rozvratom.“⁶¹

Pre „novovzniknutých“ japonských kresťanov tiež bolo často ťažké pochopiť, ako mohol Boh stvoriť svet len tak z ničoho, a takisto koncept vykúpenia prostredníctvom Kristovej smrti na kríži. Najčastejšie vznášaná námietka bola prirodzená, prečo by vykúpenie malo byť podmienené niečím takým radikálnym a nevratným, ako je práve smrť, ale zároveň tiež zdanlivo nezlučiteľné protiklady – Kristus ako kráľ a spasiteľ sveta, a Kristus trpiaci a umierajúci na kríži, čo v podstate veľmi úzko súvisí tiež s konfliktne pôsobiacim faktom, že bol Synom Božím a zároveň aj obyčajným človekom. Misionári len s ťažkosťami vysvetľovali tieto javy.

„Mali sme teda možnosť vysvetliť, že Kristus z lásky visel na kríži a zomrel za nás ako človek. Keď sa potom napriek všetkým ich predsudkom nevedomosti predsa len prebudil u niektorých hlbší záujem a mohla na nich zapôsobiť Kristova láska v podobe podriadenosti a utrpenia, mohutne vzrástla ich úcta ku Kristovmu učeniu – ktorú však rozum potlačil.“⁶²

Aby bolo pre Japoncov jednoduchšie pochopiť tieto a podobné otázky, vznikla akási obdoba katechizmu, zvaná *Dočiriina Kirišitan*. Spomínanou otázkou nevyhnutnosti Ježišovej smrti na kríži napríklad vysvetľuje Jeho úmyslom dokázať ľuďstvu svoju hlbokú a nesmiernu lásku, ale zároveň ho primäť uvedomiť si, ako veľmi zhrešilo a pokúsiť sa túto vinu odčiniť. Hriech bol prirovnávaný k okovám, ktoré robia z ľudí jeho otrokov, a Ježišova smrť ukrižovaním mala predstavovať oslobodenie z nich. „Japonský katechizmus prispieval nielen k populárnym náboženským

záležitostiam, ale tiež k tomu, aby sa kresťanské náboženské myšlienky, ktoré boli náročné a unikátne, stali zrozumiteľnejšími.“⁶³

Podobný problém predstavovali tiež prvé dve zo šiestich hlavných právd, ktoré znejú: 1. Boh je len jeden. 2. V Bohu sú tri osoby – Otec, Syn a Duch svätý. Trojedinosť Boha je tajomstvom, ktoré je problematicky osvetliteľné pre kňazov či katechétov všeobecne. Japonský katechizmus sa pokúša vysvetľovať tieto dve zdanlivo nezlučiteľné výpovede tým, že Božia veľkosť je nezmerateľná a nesmierna, a to do takej miery, ktorú náš ľudský rozum, majúci svoje obmedzenia, nedokáže poňať.

Zdrojom zmätku a konfliktov sa ukázala byť aj súčasť najelementárnejšej kresťanskej modlitby, Otčenáš, ktorá znie: „... a odpusť nám naše viny, ako aj my odpúšťame našim vinníkom“, a zároveň tiež Ježišove slová o nastavení druhého líca po udretí na jedno. Tieto koncepty sa nezhodovali s japonskou vojenskou normou, že poníženie, ktorého sa nám dostane od druhých, by nemalo zostať nepomstene. Často sa preto vynárala otázka zo strany ľudí do takej miery hrdých, že odmietali prosiť Boha o silu nájsť odpustenie, či teda túto modlitbu odriekať nemajú. Treba však povedať, že text katechizmu nabáda k správne riešeniu – aby modlitbu odriekali aj oni, pretože by im mohla práve pomôcť zbaviť sa pocitu zášti voči tým, ktorí im nejako ublížili.⁶⁴

Biblia tiež hovorí o Bohu ako jedinom stvoriteľovi sveta, ktorý vznikol z jeho vôle za šesť dní. Pre mnohých ťažko akceptovateľná predstava, zvlášť za predpokladu, že Boh stvoril celý svet z ničoho a len tým, že vyriekol iba „Bud' voda“ či „Bud' zem“ a stalo sa. Vyplýva z toho, že Boh ako stvoriteľ je jediný, ktorého možno uctievať, pretože všetko ostatné bolo stvorené ním (vrátane *kami*). Takto vysvetľovali ideu stvorenia a všetko s ním súvisiace už jezuitskí misionári.⁶⁵

V súvislosti s jezuitskými misionármi treba vyzdvihnúť už spomínaného Alexandra Valignana, ktorý mal vskutku omnoho väčšie pochopenie pre konvertovaných, ktorí to vonkoncom nemali ľahké s prijímaním nových konceptov prichádzajúcich s kresťanstvom. Chápal, že by napríklad nemalo príliš veľký zmysel nútiť ľudí žijúcich dovtedy s bežne sa rozpadávajúcimi manželstvami, aby akceptovali posvätnosť a neporušiteľnosť tohto zväzku, a zaujal rozumnejšie stanovisko než mnoho iných.

Čo sa týka problematiky hriechu, ako všade, i v japonskom katechizme platí rozlišovanie dedičného hriechu, ktorý možno odstrániť krstom, a hriechov bežných, ktoré zmýva spoveď. Hriech je prejavom rebélie voči Božej vôli, preto nevyhnutnou súčasťou spovede, okrem vyznania hriechov, je ľútosť. Splneným týchto podmienok

hriešnik dosiahne odpustenie, pretože Božia milosť (tzv. *džihi*, 慈悲) je neobmedzená, miluje ľudí láskou omnoho väčšou, než sú schopní si predstaviť a želá si spásu všetkých.⁶⁶

„Málo skúsený misionár sa nazdáva, že nadviazaním styku s nekresťanmi sa hneď budú zaujímať o náboženské problémy a mnohých získa na vyučovanie. Mylne predpokladá, že všetky tieto duše majú horúcu túžbu poznať pravdu o Cirkvi. Preto neváha podniknúť všetko možné, keď sa na takéto akcie naskytne príležitosť. Skutočnosť dokazuje opak. Nekresťan, ktorý príde do styku s misionárom, počúva ho raz, dvakrát, desaťkrát. Vypočuje ho, prečo prišiel na druhý svetadiel, i počúva ho, ako hovorí o duchovných hodnotách. No potom sa často vôbec nestará o kresťanstvo.“⁶⁷

Keď hovoríme o dôvodoch neúspechu kresťanstva, nesmieme zabúdať na fakt, že človek niekedy nepotrebuje nejaký špecifický dôvod na to, aby si nenechal nanútiť cudzie vierovyznanie. Mnohí z nás jednoducho nie sú religiózni, a aj keď nemusia byť nevyhnutne ateisti či agnosticí, necítia potrebu svoju duchovnú stránku obohacovať práve uctievaním nejakého božstva alebo vyznávaním učenia, ktoré niekto vyhlásil za pravdivé.

7 CHARAKTERISTIKA KREŠŤANSKÝCH CIRKVI V JAPONSKU

7.1 Rozdelenie jednotlivých cirkví

Jednotlivé kresťanské cirkvi zachovávajú delenie rovnaké ako inde na svete aj v Japonsku.

Nihon Katoriko Kjókai (日本カトリコ教会) – katolíci, rozdelení ešte na rímskych katolíkov a gréckych katolíkov

Nihon Hairisutosu Seikjókai (日本ハイリストス正教会) - pravoslávni

Protestanti (a ďalšie podobné vierovyznania a sekty, ktoré však možno zaradiť do niektorej zo štyroch väčších protestantských cirkví):

Nihon Kirisuto Kjókai (日本キリスト教会) – presbyteriáni

Nihon Kumiai Kirisuto Kjókai (日本組合キリスト教会) – kongregacionalisti

Nihon Mesodžisuto Kjókai (日本メソジスト教会) – metodisti

Adventisti siedmeho dňa

Luteráni

Domáce hnutia (odštiepené cirkvi)

Armáda spásy, a pod.⁶⁸

7.2 Rímskokatolícka, protestantská a ortodoxná cirkev

Rímskokatolícka cirkev predstavuje dnes asi 0,5 % z celkového počtu obyvateľstva. V rámci krajiny existujú tri arcidiecézy (Nagasaki, Ósaka a Tokio) a v rámci nich ďalších šesťnásť diecéz.⁶⁹

Rímskokatolícka vetva kresťanstva v Japonsku sa zameriavala hlavne na stav duchovenstva, vyberajúc ich aj z radov Japoncov, aj keď sa vyskytli obavy, že človek, ktorý nevyrástol v čisto kresťanskom prostredí, nemôže byť dostatočne dobrým kňazom.⁷⁰

Aj keď sa často tvrdí o celom kresťanskom spoločenstve všeobecne, bez ohľadu na to, do ktorej kategórie sa kto zaraďuje, že všetci Kristovi nasledovníci slúžia (alebo by aspoň mali) slúžiť ako dokonalý príklad vzájomnej bratskej lásky a rešpektu, nie vždy to možno považovať za pravdu. Rímski katolíci však práve zrejme najviac pred

svetom zdôrazňujú úlohu a dôležitosť lásky, milosrdenstva a odpustenia. Rímskokatolícke misie v Japonsku sa síce stretávali spočiatku s nadšením a hlbokou odozvou, ale tie nie vždy vydržali dlhší čas. *Pedro Arrupe*, kňaz z rehole jezuitov, ktorý bol misionárom v Japonsku dvadsaťsedem rokov a bol zvolený za ich generálneho predstaveného, sa vyjadril o Japoncoch a ich vnímaní a prijímaní novej viery nasledovne:

„V Európe a Amerike sa dosiaľ dokazuje Boh argumentmi, kým v Japonsku prežitým presvedčením, ktoré, prirodzene, musí jasne alebo skryte vychádzať z tých istých argumentov. Na iných svetadieloch sa pýtajú, v čo a prečo veríme, v Japonsku sa pozerajú na to, ako veríme. Inde skúmajú hodnotu našej náuky, tu zasa, či sa náš život zhoduje s náukou, ktorej podstata ich takmer vôbec nezaujíma.“⁷¹

To, že podstata kresťanskej náuky Japoncov vôbec nezaujíma či nezaujímal, je trochu odvážne tvrdenie a zrejme nie celkom pravdivé, pravdou však ostáva fakt, že viac než iné národy majú Japonci dar pozorovania skutočnej realizácie toho, čo prichádzajúci misionári hlásali a k čomu koniec koncov Ježiš Kristus svojich nasledovníkov práve najviac nabádal – „Milujte sa navzájom, tak ako som ja miloval vás.“

Japonci nepatria k národom, ktoré sa ľahko zdôverujú či priznávajú si slabosti alebo pochybnosti. Kňaz, ktorého primárnou úlohou je (nielen pri spovedi) aspoň do istej miery získať si dôveru svojich katechumenov, preto práve tu musí voliť o niečo odlišné spôsoby realizácie, či skôr prístupu. Je treba omnoho dlhší čas na to, aby duchovné pôsobenie kňaza našlo svoju cestu až hlboko do srdca Japonca.⁷²

Príťažlivosť rímskokatolíckej cirkvi v Japonsku mnohí vidia predovšetkým v tom, že hlása súcitiť s trpiacimi, chorými či chudobnými, a nezanedbateľným sa zdá byť aj jej prístup a zaobchádzanie s mŕtvymi, ktoré sa v niektorých aspektoch podobá budhistickej praxi. Má tiež povest' cirkvi intelektuálnej, čo takisto imponuje mnohým ľuďom, ktorí veria v dôležitosť vzdelania. Zároveň tiež zdôrazňuje možnosť spásy duše pre každého bez obmedzenia a diskriminácie, jedinou podmienkou je uveriť. Jednotlivé diecézy a farnosti by mali byť komunitami realizujúcimi samotnú evanjelizáciu.⁷³

Celkový počet protestantov predstavuje približne 0,4 % obyvateľov Japonska. Už v samotných začiatkoch, keď protestantskí misionári pricestovali do Japonska, na

rozdiel od katolíckych misií, ktoré majú sklon žiť omnoho jednoduchšie, predstavovali pre domáce obyvateľstvo niečo exotické. Sú tiež skôr liberálnejšieho zamerania a ich postoj k Biblii je odlišný od katolíckeho – sú k nej kritickejší. Významnú úlohu v rámci protestantskej evanjelizácie zohrali ženy – misionárky, pretože nepredstavovali ohrozenie nadradeného postavenia a autority mužov. Slovo *kirisutokjó* (キリスト教), dnes všeobecne označujúce kresťanstvo v Japonsku, pôvodne znamenalo len protestantské náboženstvo.⁷⁴

Medzi jednotlivými protestantskými vierovyznaniami odjakživa pretrvávalo súperenie, ktoré trvá dodnes, ale zároveň rovnakou neochvejnou sa vyznačujú aj snahy o ich zjednotenie. Tie však nikdy neboli úplne úspešné, hoci sa podarilo napríklad v roku 1877 zjednotiť presbyteriánov a anglikánov v roku 1887.⁷⁵

Misie ortodoxnej cirkvi prichádzali predovšetkým z Ruska. Povestné stavby zdobených kostolov nezaostali ani v Japonsku, mnohé pompéznosťou pripomínajú budhistické chrámy. Pravoslávna cirkev sa tiež vyznačovala zrejme najväčším pochopením pre tradičné japonské náboženské zvyky, jej predstavitelia netúžili obráť ľudí o ich japonskú identitu. „Bolo dokonale správne pre ich cirkev, že boli skôr charakteristicky japonskí, než kópia ruskej pravovernosti.“⁷⁶

8 SÚČASNÝ VÝVOJ

Vo všetkých krajinách, v ktorých existuje kresťanstvo, prebiehal jeho vývoj rozličnými formami až do súčasnej doby. Niekde je náboženstvo stále najsilnejším spoločenským vplyvom a inde zase neustále stráca svoj význam. Už dlhé roky prebieha spor o to, či je treba cirkev striktne oddeliť od štátnej moci, alebo naopak, či sa má štát riadiť cirkevnými zásadami. Okrem toho vždy prebiehajú polemiky a diskusie o rôznych kresťansko-morálnych zásadách - či nie sú zastaralé, či neobmedzujú osobnú slobodu a podobne. V každej spoločnosti sa tieto otázky riešia rôzne a vývoj kresťanstva v modernej dobe prebieha odlišne.

Mohlo by sa zdať, že vplyv kresťanstva na akúkoľvek formu spoločenského života v Japonsku je zanedbateľný. No v poslednom čase tu prebehlo a stále prebieha niekoľko podstatných kresťanských vplyvov. Ako teda vyzerá momentálna situácia v tejto oblasti?

Ako jednu z najdôležitejších je potrebné spomenúť skutočnosť, že na čele japonskej vlády je momentálne *Aso Taró* (麻生太郎), len tretí kresťanský premiér od skončenia druhej svetovej vojny. Jeho dvaja kresťanskí predchodcovia boli *Óhira Masajoši* a *Katajama Tecu*. Samozrejme, premiér ekonomicky vyspelého štátu, akým je Japonsko, si nemôže dovoliť zdôvodňovať svoje rozhodnutia svojím vierovyznaním a na verejnosti ho príliš nepresadzuje. Je známe, že svoj súkromný život striktne oddeľuje od politického pôsobenia, avšak napriek tomu nie je možné nepredpokladať, že sa jeho náboženstvo odráža v jeho správaní či konaní. Aso sa stal predsedom vlády v septembri v roku 2008 po odstúpení jeho predchodcu, ktorým bol *Fukuda Jasuo*. V novembri 2008 prisľúbil pomoc oblastiam postihnutým teroristickým útokom v Mombaji a vyhlásil boj proti terorizmu a za dosiahnutie mieru v určitých oblastiach.

Medzi najnovšie aktivity japonského premiéra patrí aj vyjednávanie so Severnou Kóreou, ktorá patrí medzi štáty zaoberajúce sa nukleárnymi zbraňami. Na začiatku mája sa Aso zúčastnil summitu Európskej únie a Japonska v Prahe. Jednou z jeho dôležitých úloh tu bolo oficiálne vyzvať štáty Európskej únie, aby pokračovali v tlaku na Severnú Kóreou, ktorej niektoré kroky boli považované za ohrozujúce bezpečnosť a okrem toho je považovaná za krajinu s najvyšším stupňom prenasledovania kresťanov.⁷⁷

No treba poznamenať, že už pred nástupom terajšieho predsedu vlády k moci prebiehali v súčasnej japonskej spoločnosti viaceré, pre kresťanov významné udalosti.

V novembri roku 2008 boli v Nagasaki oficiálne blahorečení mučeníci zo 17. storočia - otec Peter Kibe a 187 ďalších.*

Blahorečenie jeho a 187 ďalších mučeníkov bolo vítané celou kresťanskou komunitou Japonska. Cirkevní predstavení dúfajú, že to bude pre veriacich posilnenie v ich viere a presvedčení. Blahorečenia sa zúčastnil predseda Konferencie japonských biskupov *Okada Takeo* a ako vyslanec z Vatikánu prefekt Kongregácie pre kauzy svätých katedrál Jose Saraíva Martins. Túto udalosť za veľmi významnú označil aj pápež Benedikt XVI.⁷⁸

Za podobne dôležité sa považujú aj návštevy japonských biskupov u pápeža Benedikta XVI. vo Vatikáne v roku 2007 a v roku 2008. Ich stretnutie prebehlo v rámci úradnej návštevy s názvom *Ad Limina Apostolorum*. Japonská diecéza sa totiž stretáva s viacerými problémami, pričom za najväčnejší považujú biskupi metódy Hnutia neokatechumenickej cesty. Tvrdia, že ich aktivity sú blízke sektárskym a že majú na kresťanskú cirkev rozvratnícke účinky. Z tohto dôvodu navštívila delegácia japonských biskupov pápeža Benedikta XVI. dvakrát v priebehu piatich mesiacov a na oboch stretnutiach riešili najmä túto záležitosť. Hnutie neokatechumenickej cesty má totiž pomerne veľkú moc a vplyv, čo sa môže negatívne odraziť v počte kresťanov v Japonsku a tiež v pohľadoch ostatných náboženských skupín na nich.⁷⁹

Pápež Benedikt XVI. zatiaľ návštevu v Japonsku neabsolvoval, urobil to ale jeho predchodca Ján Pavol II., ktorého návšteva Japonska v roku 1981 sa dodnes považuje za veľmi významnú udalosť. Keďže v 17. storočí bol násilne potlačený takmer všetok katolicizmus v Japonsku, dodnes tu existuje napätie medzi kresťanmi a Japoncami ostatných vierovyznaní. Jána Pavla II. prijal japonský cisár Hirohito, pričom to bolo prvýkrát v histórii, kedy prijal predstaviteľa iného vierovyznania. Pritom ešte niekoľko desiatok rokov predtým platilo v Japonsku presvedčenie o božskom pôvode cisára. Pápež vtedy predniesol prejav pri Pamätníku mieru v Hirošime, navštívil centrum japonského katolicizmu Nagasaki, vysvätil niekoľko kňazov, vykonal takmer stovku krstov, stretol sa s kresťanskou mládežou a tiež sa stretol s vtedy devädesiatročným poľským františkánskym misionárom, bratom Zenom, ktorý prišiel do Japonska s Maximiliánom Kolbem v 30. rokoch 20. storočia.⁷⁹

---

* Kibe bol japonským kresťanským konvertitom, ktorý Japonsko pre prenasledovanie opustil, no neskôr sa vrátil, aby pomáhal podobne utláčaným a prenasledovaným, ako bol on. Doma bol však za svoju činnosť a presvedčenie zajatý, mučený a zabitý.

Jedným z problémov súčasnej japonskej spoločnosti, ktorým sa rímskokatolícka cirkev zaoberá, je diskriminácia menšiny *burakumin* (部落民), ktorú tvoria potomkovia vydedencov z feudálneho obdobia. Hoci boli formálne oslobodení, už v devätnástom storočí, ich diskriminácia a diskriminácia ich potomkov stále pokračuje a stala sa hlavnou témou na zhromaždení Japonskej katolíckej rady pre spravodlivosť a mier.

Už od roku 1969 katolícka cirkev vystupuje proti podporovaniu kontroverznej svätyne *Jasukuni* štátom. V roku 1973 tokijský arcibiskup protestoval u ministerského predsedu proti návrhu zákona o štátnom dotovaní obradov v svätyni a v roku 1975 sa k nemu pridali reprezentanti ďalších trinástich vyznaní. Zákon v parlamente neprešiel, a cirkev ostáva v opozícii voči tejto možnosti.⁸⁰

9 MOŽNÁ BUDÚCNOSŤ KREŠŤANSTVA V JAPONSKU

„Věřit znamená rozhodnout se pro to, že v jádru lidské existence je bod, který nemůže být živen a nesen něčím viditelným a uchopitelným, nýbrž v němž člověk naráží na neviditelné, takže se pro něj stává vnímatelným a ukazuje se jako nutnost pro jeho existenci.“⁸¹

Ťažkosti s prijímaním kresťanstva v nemalej miere zrejme súvisia so strachom z toho, že japonskú národnú kultúrnu identitu ohrozuje členstvo v kresťanských organizáciách. Netreba však podceňovať pozitívne ohlasy a čoraz intenzívnejšie sa vzťahujúce praktizovanie mnohých kresťanských zvyklostí a obradov. Západná forma Vianoc, napríklad, sa stáva čoraz populárnejšou, podobne ako svadba a svadobné obrady, ktoré sa dnes už týmto spôsobom rozhodne absolvovať veľa mladých zasnúbených párov.

Nedá sa samozrejme poprieť fakt, že to, čo je na týchto zvyklostiach lákavé, nesúvisí príliš s duchovnou stránkou či starostlivosťou o ňu. V súčasnosti už toľko prepieraná a zatracovaná komercializácia Vianoc prenikla všade a teda aj sem, umelo vytvárané kúzlo sviatkov, počas ktorých sa ľudia vzájomne bohato obdarovávajú a prezdobujú svoje príbytky všetkými možnými druhmi vianočných dekorácií a svetiel, má často už málo spoločné s atmosférou lásky a pokoja. Očividne, čo sa týka Vianoc, v centre pozornosti stále viac stojí pokus čo najviac zarobiť. Zhlcovanie ľudí reklamou však nie je to, o čo ide tým, ktorí sa skutočne pokúšajú o pravú a hodnotnú evanjelizáciu.

Z tohto vývoja tendencií prijímať pre bežného človeka prít'azlivé súčasti kresťanstva však vyplýva prinajmenšom to, že cieľovou skupinou, na ktorú by sa ďalšie misie mali pri evanjelizácii zameriavať, sú mladí. Jednoduchšie sa prispôbujú zmenám, sú otvorenejší pre nové myšlienky a nápady, sú liberálnejší a pokrokovejší, preto pravdepodobnosť úspechu pokusov o presadenie kresťanstva je u nich tiež vyššia.⁸²

Búrľivá minulosť mala nezanedbateľný vplyv na súčasnú situáciu a vývoj všetkých kresťanských cirkví v Japonsku. Napätie pretrváva ešte aj dnes a nie je najvhodnejším inhibítorom vzájomnej spolupráce. A práve spolupráca, zjednotenie aktivít, ak aj nie úplné, ale aspoň čiastočné, je kľúčom k úspechu. Neschopnosť nejakým spôsobom zosúladiť snahy jednotlivých kresťanských cirkví

pramení z nedostatku ochoty ku kompromisom a presvedčenie o správnosti jedine vlastných názorov.

„Pýtam sa sám seba, ako by mala vyzerat' táto spolupráca. Katolíci, protestanti, pravoslávni a židia, všetci sa musia zúčastniť na terajšom náboženskom dialógu. Bolo by však chybné nazdávať sa, že každá skupina by sa mala zúčastniť na každej fáze dialógu. Aj rozhovory dvoch zúčastnených strán sa môžu ukázať užitočné nielen pre ne, ale aj pre dialóg so všetkými.“⁸³

Skutočnú, pravú vieru konvertitov, ľudí, ktorí verili dosiaľ v niečo úplne iné, je možné len prostredníctvom usilovnej práce, ochoty prispôbovať sa, predvídať a prekonávať ťažkosti, ale predovšetkým schopnosti spolupráce – a to nielen medzi tými, ktorých záujmy kolidujú, ale hlavne s tými, ktorí sú potenciálnymi prijímateľmi a ďalšími šíriteľmi náboženstva hlásajúceho lásku a porozumenie.

Prevládajúcim názorom, s ktorým sa stotožňujem aj ja, je, že kresťanstvo v Japonsku síce prežije, ale v procese jeho ďalšej asimilácie sa bude stále viac a viac prispôbovať tamojšiemu prostrediu, ktoré je silnejšie. Nepochybne kľúčovú úlohu budú zohrávať už spomínané odštiepené domáce cirkvi.

ZÁVER

Pohľad na kresťanstvo v Japonsku očami európskeho rímskeho katolíka odkrýva viaceré jeho zaujímavé špecifické črty a odlišnosti. Napriek tomu, že je Japonsko považované za vysoko civilizovanú a modernú krajinu s toleranciou, čo sa týka vierovyznania zrejme nepredstavuje najvhodnejšie prostredie na jeho šírenie, ako nakoniec ukázal už historický vývoj udalostí. Prenasledovanie kresťanov a odsudzovanie tohto náboženstva malo vždy korene príčin v nedôvere voči vplyvom prichádzajúcim zo zahraničia. Tieto, dalo by sa povedať, xenofóbne tendencie sa len potvrdili storočia trvajúcou izoláciou krajiny od zvyšku sveta.

Niet pochyb, že misionári pôsobiaci v Japonsku mali na svojich pleciach veľmi ťažkú úlohu – primäť prestúpiť na úplne cudziu vieru ľudí, ktorých kultúra zahŕňala vieru v šintoizmus a budhizmus. Najťažšie zrejme bolo prijateľne objasniť mnohé súčasti svätého Písma (týkajúce sa predovšetkým sviatostí a obradov s nimi súvisiacimi), hlavne tých, ktoré predstavujú posvätné tajomstvá aj pre ľudí žijúcich v kresťanských krajinách a od malička vychovávaných v kresťanskej viere. Niet preto divu, že podobné javy si japonskí veriaci často vysvetľovali po svojom, čo zdôvodňuje aj vznik domácich cirkví, odštiepených od importovaných protestantských cirkví. Zväčša sú označované za sekty, ktorých zakladatelia nemali rešpekt voči autoritám duchovenstva a ktorých učenie je nesprávnou modifikáciou učenia Kristovho, preto nie je správne. Treba však podotknúť, že bez týchto hnutí by kresťanstvo v Japonsku zrejme úplne vymizlo a okrem toho zohrávajú dôležitú úlohu v jeho asimilácii v krajine. Mnohí sú tiež toho názoru, že vzhľadom na tamojšiu kultúru, jej vývoj a priveľké rozdiely by kresťanstvo vo svojej pôvodnej forme v Japonsku existovať nemohlo, preto odštiepené cirkvi vlastne predstavujú jeho domestikovanú formu – a teda to najideálnejšie riešenie.

Aktivity kresťanov však samozrejme neutíchajú. Síce sa predstaviteľom kresťanských cirkví dosiaľ nepodarilo dosiahnuť väčší vplyv v krajine, zaoberajú sa viacerými aktuálnymi problémami japonskej spoločnosti. Na tomto mieste by som však rada podotkla, že kresťanská cirkev v Japonsku sa zrejme viac sústreďuje na udržiavanie svojej existencie, ktoré podľa názoru jej vedenia ohrozujú napríklad už spomínané sekty, než na rehoľnícku či dobročinnú činnosť. To by možno lepšie ilustrovalo jej pôvodné ciele a pritiaхло by viac záujemcov o prijatie tohto vierovyznania.

Budúcnosť kresťanstva v Japonsku zrejme, aspoň zatiaľ, nebude veľmi odlišná od súčasnosti. Keďže aktivity tamojšieho kléru a stúpencov stále pretrvávajú, nezanikne, ale ani významnejší posun vpred sa očakávať nedá. To, čo prinesie vzdialenejšia budúcnosť, ukáže čas.

ABSTRAKT

Práca sa zameriava na kresťanstvo ako vedľajšie náboženstvo v Japonsku, jeho historické pozadie, vývoj, nedávne udalosti a súčasnú situáciu.

Prvé tri kapitoly poskytujú krátky prehľad japonskej kresťanskej histórie s dôrazom na udalosti, ktoré mali väčší vplyv na jeho ďalší vývoj.

Ďalšie kapitoly sa sústreďujú na samotný charakter kresťanstva, spôsoby jeho prijímania a ťažkosti, ktoré sa týkajú tohto procesu v Japonsku, kladúc dôraz na úlohu domácich kresťanských hnutí. Siedma kapitola sa pokúša objasniť súčasnú situáciu jednotlivých kresťanských cirkví s ohľadom na konkrétne črty vierovyznaní.

Posledné tri kapitoly sledujú nedávny vývoj cirkvi v Japonsku a poskytujú pohľad na jej možnú budúcnosť.

Kľúčové slová: kresťanstvo, kresťania, konvertiti, Ježiš Kristus, cirkev, misia, misionári, kňazi, vierovyznania, obrad, Biblia.

ABSTRACT

The thesis focuses on Christianity as a minor religion in Japan, its historical background, development, recent events and current situation.

The first three chapters provide a brief survey of Japan's Christian history with emphasis on the events that had major influence on further development thereof.

Next chapters concentrate on the character of Christianity itself, ways of its acceptance and difficulties concerning that process in Japan, stressing the role of the indigenous Christian movements. The seventh chapter attempts to clarify contemporary situation of individual Christian churches with respect to particular features of the denominations.

The final two chapters follow recent development of the church in Japan and provide a view to the possible future thereof.

Key words: Christianity, Christians, converts, Jesus Christ, church, mission, missionaries, priests, denominations, ritual, Bible.

POZNÁMKY

¹ ed. Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003) 3.

² Tamže, s. 6.

³ *East Asian Pastoral Institute* [online]. *The Legacy of St. Francis Xavier: Inculturation of the Gospel Then and Now*. [cit. 2009-05-29] Dostupné z WWW: <<http://eapi.admu.edu.ph/eapr007/schreiter.htm>>

⁴ Paul Johnson, *Dějiny křesťanství*. (Brno: Barrister & Principal, 1999) 388.

⁵ ed. Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003) 7.

⁶ *Computer Services Offered by the Society of Archbishop Justus* [online]. *Biblical Sketches of Memorable Christians of the Past*. [cit. 2009-05-29]. Dostupné z WWW: <<http://justus.anglican.org/resources/bio/42.html>>

⁷ ed. Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003) 8.

⁸ Rene Fulop – Miller, *The Power and Secrets of Jesuits*. (Kessinger Publishing, 1997) 233.

⁹ ed. Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003) 14.

¹⁰ Tamže, s. 17.

¹¹ Tamže, s. 32.

¹² Tamže, s. 35.

¹³ Tamže, s. 38.

¹⁴ Tamže, s. 57.

¹⁵ Helen Hardacre, *Shintō and the State, 1868 - 1988*. (Princeton University Press, 1991) 25.

¹⁶ ed. Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003) 61.

¹⁷ Tamže, s. 62.

¹⁸ Tamže, s. 112.

¹⁹ Tamže, s. 116.

²⁰ Tamže, s. 119.

²¹ Tamže, s. 120.

²² Tamže, s. 122.

²³ Tamže, s. 17.

²⁴ Tamže, s. 21.

²⁵ Tamže, s. 21.

²⁶ Tamže, s. 23.

²⁷ Tamže, s. 27.

²⁸ Tamže, s. 158.

²⁹ Tamže, s. 160.

³⁰ Tamže, s. 161.

³¹ Tamže, s. 162.

³² Tamže, s. 170.

³³ Ikuo Higashibaba, *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice*. (Boston: Brill, 2001) 32.

³⁴ Tamže, s. 34.

³⁵ Tamže, s. 36.

³⁶ Tamže, s. 37.

³⁷ Tamže, s. 32.

³⁸ Tamže, s. 110.

³⁹ Tamže, s. 115.

⁴⁰ Tamže, s. 121.

⁴¹ Alan W. Watts, *Mýtus a rituál*. (Praha: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1995) 25.

⁴² Mark Mullins, *Christianity Made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. (Honolulu: Hawaii University Press, 1998) 5.

⁴³ Tamže, s. 34.

⁴⁴ Tamže, s. 36.

⁴⁵ Tamže, s. 42.

⁴⁶ Tamže, s. 46.

⁴⁷ Tamže, s. 46.

⁴⁸ Tamže, s. 44.

⁴⁹ Tamže, s. 55.

⁵⁰ Tamže, s. 61.

⁵¹ Tamže, s. 69.

⁵² Tamže, s. 70.

⁵³ Tamže, s. 129.

⁵⁴ Tamže, s. 150.

⁵⁵ Tamže, s. 151.

- ⁵⁶ ed. Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003) 217.
- ⁵⁷ Tamže, s. 219.
- ⁵⁸ Tamže, s. 231.
- ⁵⁹ Tamže, s. 135.
- ⁶⁰ Mark Mullins, *Christianity Made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. (Honolulu: Hawaii University Press, 1998) 158.
- ⁶¹ Tamže, s. 169.
- ⁶² Pedro Arrupe, *Misionár v Japonsku*. (Trnava: Vydavateľstvo Spolku sv. Vojtecha, 1992). 49.
- ⁶³ Ikuo Higashibaba, *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice*. (Boston: Brill, 2001) 61.
- ⁶⁴ Tamže, s. 64
- ⁶⁵ Tamže, s. 89
- ⁶⁶ Tamže, s. 97.
- ⁶⁷ Pedro Arrupe, *Misionár v Japonsku*. (Trnava: Vydavateľstvo Spolku sv. Vojtecha, 1992) 40.
- ⁶⁸ ed. Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003)
- ⁶⁹ *Catholic Bishop's Conference in Japan*. [online]. *The Catholic Church in Japan Today*. [cit. 2009-06-2]. Dostupné z WWW: <<http://www.cbcj.catholic.jp/eng/ehistory/jphis.htm>>
- ⁷⁰ Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003) 34.
- ⁷¹ Pedro Arrupe, *Misionár v Japonsku*. (Trnava: Vydavateľstvo Spolku sv. Vojtecha, 1992) 59
- ⁷² Tamže, s. 43
- ⁷³ ed. Mark Mullins, *Handbook of Christianity in Japan*. (Boston: Brill, 2003) 34.
- ⁷⁴ Tamže, s. 35.
- ⁷⁵ Tamže, s. 42.
- ⁷⁶ Tamže, s. 48.
- ⁷⁷ *CathNews – a Service of Church Resources*. [online]. *Japanese Bishops Seek Vatican Intervention on Neo-Cats*. [cit. 2009-06-7]. Dostupné z WWW: <<http://www.cathnews.com/article.aspx?aid=6898>>

⁷⁸ *Okinawa Japan Picture, HD Photography, Photographers in Japan*. [online]. [cit. 2009-06-10]. Dostupné z WWW:

<<http://www.okinawahdr.com/index.php?view=article&catid=17:recent-japan-news-online&id=12162&format=pdf>>

⁷⁹ George Weigel, *Svědék naděje (Autorizovaný životopis Jana Pavla II.)*. (Práh: 2005)

⁸⁰ *Catholic Bishop's Conference in Japan*. [online]. *The Catholic Church in Japan Today*. [cit. 2009-06-2]. Dostupné z WWW:

<<http://www.cbcj.catholic.jp/eng/ehistory/jphis.htm>>

⁸¹ Gunter Stemberger, *2000 let křesťanství*. (Salzburg: Andreas – Andreas, Verlagsbuch handel, 1999) 664.

⁸² Sandra Buckley, *Encyclopedia of Contemporary Japanese Culture*. (Taylor & Francis: 2002) 68.

⁸³ Pedro Arrupe, *Misionár v Japonsku*. (Trnava: Vydavateľstvo Spolku sv. Vojtecha, 1992) 206.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

ARRUPE, Pedro. *Misionár v Japonsku*. Zo španielčiny prel. Július Kajtár. Trnava: Vydavateľstvo Spolku sv. Vojtecha, 1992

BUCKLEY, Sandra. *Encyclopedia of Contemporary Japanese Culture*. Taylor & Francis: 2002

FULOP - MILLER, Rene. *The Power and Secrets of Jesuits*. Kessinger Publishing, 1997

HARDACRE, Helen. *Shintō and the State, 1868 - 1988*. Princeton University Press, 1991

HIGASHIBABA, Ikuo. *Christianity in Early Modern Japan: Kirishitan Belief and Practice*. Boston: Brill, 2001

JOHNSON, Paul. *Dějiny křesťanství*. Brno: Barrister & Principal, 1999

MULLINS, Mark, ed. *Handbook of Christianity in Japan*. Boston: Brill, 2003

MULLINS, Mark. *Christianity Made in Japan: A Study of Indigenous Movements*. Honolulu: Hawaii University Press, 1998

STEMBERGER, Gunter, ed. *2000 let křesťanství*. Salzburg: Andreas – Andreas, Verlagsbuch handel, 1999

WATTS, Alan W. *Mýtus a rituál*. Praha: Nakladatelství Tomáše Janečka, 1995

WEIGEL, George. *Svědék naděje (Autorizovaný životopis Jana Pavla II.)*. Práh, 2005

Internetové zdroje:

CathNews – a Service of Church Resources. [online]. *Japanese Bishops Seek Vatican Intervention on Neo-Cats*. [cit. 2009-06-7]. Dostupné z WWW: <<http://www.cathnews.com/article.aspx?aeid=6898>>

Catholic Bishop's Conference in Japan. [online]. *The Catholic Church in Japan Today*. [cit. 2009-06-2]. Dostupné z WWW: <<http://www.cbcj.catholic.jp/eng/ehistory/jphis.htm>>

Computer Services Offered by the Society of Archbishop Justus [online]. *Biblical Sketches of Memorable Christians of the Past*. [cit. 2009-05-29]. Dostupné z WWW: <<http://justus.anglican.org/resources/bio/42.html>>

East Asian Pastoral Institute [online]. *The Legacy of St. Francis Xavier: Inculturation of the Gospel Then and Now*. [cit. 2009-05-15]. Dostupné z WWW:

<<http://eapi.admu.edu.ph/eapr007/schreiter.htm>>

Okinawa Japan Picture, HD Photography, Photographers in Japan. [online].
[cit. 2009-06-10]. Dostupné z WWW:
<<http://www.okinawahdr.com/index.php?view=article&catid=17:recent-japan-news-online&id=12162&format=pdf>>